

A cséplési idény közeledtével felhívjuk t. cz. gazdáink és földbirtokosaink figyelmét igen mérsékelt áru

legjobb minőségű salgótarjáni TÖMÖRSZENÜNKRE,

mely csak nálunk megrendelhető és más hasonló elnevezés alatt forgalomba hozott szénnel össze nem tévesztendő.

Salgótarjáni kőszénbánya részvény-társulat
Budapest, József-tér 6-ik sz.

(Utányomat nem díjaztatik.)

3565

A szegedi országos kiállításon érdememmel és a III-ik országos tüzoltógyűlésen Aradon a nagy arany és ezüst éremmel kitüntetve.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tüzoltószerszám-gyár, harang- és érezőtödéje, ajánlja szabadalmazott új szerkezetű fecskendőit, tüzoltó-egységeket legénységi felszereléseit, vállalkozik kutak, szivattyúk és harangok készítésére, jótállás mellett a legjutányosabb árakon.

Különös figyelmébe ajánlja a nagyérdemű gazdaközönségnek, saját-készítményű és transatlantia szivattyús kutait és gyárának vízvezetékek teljes felszerelésére nagy figyelemmel külön felállított vizművészeti osztályát.

Mintaszerelesek, képes árlapok, kívánatra rendelkezésre állanak.

Feketeleg Erdély és Románia részére: Holozsvárt, belsömonostor-utca.

Minden eddigi világtárlaton, haladás, jóízlés és versenyképességeért, első díjakkal jutalmazva.

Édeskuty L.,
magyar kir. udvari ásványviz-szállító
Budapest, Erzsébet-tér 1. szám.

Természetes ásványvizek és forrástermények telepe.

Főraktára:
Adelheid, Bártfa, Bilkszád, Billin, Borszék, budai keserűvíz-források, Buziás, Carlsbad, Cigelka, Csiz, Franzensbad, Előpatak, Ems, Friedrichshall, Füred, Giesshübl, Gleichenberg, Hall, Igmánd, Johannsbrunn, Ivánda, Kissing, Klausen, Koritnica, Lipik, Luhi, Luhásovitz, Marienbad, Olenyova, Parád, Prebla, Püllna, Pyrmont, Radein, Rohitsoh, Saidschitz, Schwalbach, Selters, Spa, Suligul, Sztias, Szolva, Szulin, Vichy és Wildungeni forrásoknak.

Ezen régi czég, valamint az orvos urak, ugy a t. cz. közönség bizalmát bírván, gyors fogyasztásnak örvend, minek folytán azon helyzetben van, mindenkor friss töltésű vizekkel szolgálhatni.

Az ásványvizek valódisága és frisesége tekintetében, a készletek a városi főorvos ellenőrzése alá vannak helyezve.

Arjegyzékek kívánatra ingyen szolgáltatnak ki.

Ásványviz-iroda.

A közelfekvő kellemes sétány és üzletben tett készület nagy alkalmat nyujtand az ásványviz gyógyhasználatára, megjegyezvén, hogy az eddigi helyiséget tetemesen megnagyobbítottam.

Marienbadi, seltersi, luhi, koritniczai és budai keserű-víz pohárszámra is szolgáltatnak ki.

Ünnepi ajándékokra különösen alkalmas!

Mattoni-féle
Életnagyságú **BUDAI** KIRÁLY-KESERŰVIZ arczképek, **MATTONI és WILLE, BUDAPESTEN**
budai keserűsforrásoknak tulajdonosai.

fénykép után nagyítva, kréta-rajzban művészi, finom kivitel-vel, bármely fénykép beküldése után készíttetnek Hommel C. műintézetében Halberstadtban.

Előfizetési-feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** egy évre: egész évre - 12 frt, fél évre - 6 * Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: egész évre - 8 frt, fél évre - 4 * Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK**: egész évre - 6 frt, fél évre - 3 *

26. szám. - 1877. Budapest, július 1. XXIV. évfolyam.

TEMETÉS A TÖRÖKÖKNÉL.

A török nép vallásos hite kalauz gyanánt szolgál a mohamedán ember egész életére. Meghagyja az igazhívőnek, hogy az élet bármely körülményei közt hogyan cselekedjék, sőt még azt is, hogyan gondolkodjék. Kiséri őt a bölesőtől a sirig, sőt még a földöntuli életben való magatartását is szabályozza. A mohamedán vallás nagyon sok külső szertartáshoz van kapcsolva, melyek, ép úgy mint más val-

lásfelekezetüeknél is, lényegnek tekintenek. Ezeken változtatni nem lehet, a nélkül, hogy hitük szerint, a vallás lényegét is meg ne támadná. Ilyen vallásos szertartások szabják meg a temetést is. Ez a mi szertartásunk szerinti temetéstől lényegileg elüt, s ezuttal alkalmat veszünk, hogy azt, Kabuli pasa volt szentpétervári török nagykövet temetését ábrázoló képünk kíséretében, megismertessük olvasóinkkal. A mohamedán török, mint sorshivő, mindent előre megállapítottnak híven, mindenbe belenyugszik; mert Allahnak, a ha-

talmasnak akarata szerint történik minden, s abban megnyugodni tartozunk. Ez az ő meggyőződésük, s így a megtörténendő dolgot megakadályozni, vagy a megtörtént felett aggódni vagy búslakodni, egyáltalán nem volna egyéb, mint isten akarata ellen cselekedni, vagy az ellen zugolódni. E hitből kifolyólag a halottat siratni vagy koporsója fölött isten ellen zugolódni, bűnnek tartatik. Azért ha a családapa, vagy a család valamely tagja meghal, a nőt azonnal eltávolítják a halott mellől, mert sirásával könnyen megsérthetné az isten rendelését. Mihelyt az igazhívőről

Előfizetési felhívás

KELET NÉPE

POLITIKAI NAPILAPRA.

A JOBBOLDALI ELLENZÉK FŐKÖZLÖNYE.

Megjelen minden nap egy nagy iven, Felelős szerkesztő: **HALÁSZ IMRE.** Előfizetési ára egy évre 20 frt, negyedévre frt 5.-, hetfőn és ünnepnapon, mint esti lap félíven. fél évre 10, egy óra ... 1.80

A KELET NÉPE bátran és határozottan kitzte az ellenzéki zászlót akkor, midőn az egész ország majdnem kivétel nélkül a bizalom és lelkesedés áradatában uszott a fusio alapján létrejött kormány iránt. Azóta már közel három év haladt el felettünk; sok nevezetes eseményt éltünk át, sok nehéz próbán ment keresztül az ország, és sok nagy, bár néha fájdalmas igazságra, melyet a közönség nagyobb része ezelőtt két évvel még hinni nem akart, megtanította a nemzetet a tapasztalás.

Akik a jelen kormány megalakulása után azt hitték, hogy új emberek — új elvek, új eszmék és új irány nélkül, képesek lesznek orvosolni az ország bajait, azok ma már beláthatták tévedésüket. A minnek bekövetkeztét annyiszor megjósoltuk, hogy t. i. a Tisza-miniszterium politikai értékére vonatkozólag útni fog nemsokára a teljes kiábrándulás órája, az ime bekövetkezett. A Tisza-miniszterium nemcsak nem valósította azon feladatokat, melyekre vállalkozott: de egyáltalán nem áll a komoly jelen s véssterhes jövő követelményeinek magaslatán.

Miután a kormány adminisztratív bölcseége a közigazgatási bizottságokban, pénzügyi képessége az egyenes adók mérték nélküli fölemelésében kimerítette magát, — hátra volt még egy remény, hogy az ország érdekében végre valami údvöset és hasznosat is képes lesz keresztülvinni. A vám- és keres-

kedelmi szövetségre vonatkozó szerződés czélszerű módosításától s ezzel kapcsolatban indirect adóink jövedelmezőbbé tételétől, kiváltképpen pedig a kormány által a vállalt új terhek némi recompensatiója gyanánt ígért önálló magyar banktól várta a mindenben csalogott ország viszonyainak jobbrafordulását. De ismét csalódott. Az indirect adók jövedelmezőbbé nem tettek, ellenben a véd- és finanszíromok alakjában újabb terhek fognak rovatni a már is kimerült országra, a magyar bankot pedig a kormány nemcsak nem képes megvalósítani, de ez ügyet általában annyira elrontotta, egy oly zsákutcába juttatta, hogy a végeredmény egyszerű capitulatio lett a hatalmas osztr. nemzeti bank előtt.

A Tisza-kormányának ezen tökéletes erkölcsi veresége az egész vonalon kötelességünké teszi, hogy mi, kik vele szemben az igazságos, de szigorú kritika s a loyális ugyan, de e mellett határozott elvi oppositio álláspontjára helyezkedtünk: e nehéz időkben még tömörebben sorakozzunk.

A KELET NÉPE politikai irányát bővebben jellemezni most, midőn már harmadik évfolyamába lépett, fölösleges. A conservatív irány határozott képviselője maradand e lap, ugy mint eddig volt. Kötő összeköttetései egyttal azon helyzetbe hozzák a szerkesztőséget, hogy a művelt olvasó közönség minden igényeinek megfelelő s mindig jól értesült lapot nyujthat az olvasóknak.

Az előfizetési pénzek legczélszerűbben postautalvánnyal a KELET NÉPE kiadó-hivatalába küldendők: Budapest, Franklin-Társulat épületében, egyetem-utca 4-ik szám. A „Kelet Népe“ kiadóhivatala.

TÖRÖK TEMETÉS.
Kabuli pasa temetése Konstantinápolyban.

elmondják, hogy kiadta lelkét: azonnal elhivatják a legközelebb fekvő mecset egyház-szolgáit, kik a halottak mosását végzik, s megkezdődik a halottmosása, inkább forró, mint meleg vízzel. Ez a mosás olyan erővel történik, hogy a tetszalott ki nem állja felbredsés nélkül. A mosdatás az imám által mondott ima kíséretében megy végbe, s befejezése után a hulla fehér lepedőbe burkolva betétezik a mecsetből hozott koporsóba, melynek nincs fedele. A gazdagabbak maguk készítettnek koporsót halottjuk számára. A mint az megtörtént, azonnal végrehajtják a temetést is.

A koporsót betakarják egy szőnyeggel vagy egyszerű takaróval, az elhunyt fővegét, a szerint a milyent viselt: a turbánt vagy a fezt, a koporsóra teszik, s a gyászmenet, élén az imámmal, megindul a halottas házból. Tulajdonképen halottvivők ninesenek. Az udvarban levő hat egyén a rudakon vállára emeli a koporsót. Kérve az utcára, az ott járók azonnal a koporsóhoz lépnek, leemelik az előbbiektől válláról s tovább viszik.

Ez folyton így megy, míg a menet a temetőbe és a sírhoz érkezik, mert a halottas menettel találkozók minden mohamedánnak kötelessége a koporsót tovább vinni, ha csak egy lépésnyire is. Népes utcákon csak nagynehezen tud haladni a menet, mert a járókelők lépten-nyomon fölváltják a halottvivőket. E szokás a halottak iránti kegyeletről és erős erkölcsi érzésről tanuskodik. A menet alatt az imám lassu hangon folyton imát mormol a meghalt lelkiüdvéért. Sirást vagy panaszhangot sohasem lehet hallani a temetésen.

Képünk a közelebről elhalt Kabuli pasa temetését ábrázolja. A menetet katonai zene nyitja meg, a mi eddig nem volt alkalmazásban; most azonban, mint látszik, szokásba jön, s így a temetési szertartásban is lassanként változás áll be. A zenészek után jönnek az imámok, kik imát mondanak s más temetésnél a menet élén haladnak. Ezek után a pasák egész tömege kíséri az elhunyt baktársat. A porta hivatalnokai után a tánczoló dervisek következnek, kik égre emelt fővel és heves taglejtéssel kérnek áldást az égből. Majd minden mohamedán tagja valamely dervisrendnek. Ezt a választást a körülmények alkalmává teszi, s aztán egész életében különös ragaszkodással szokott lenni e rend iránt. Ez a választás azonban reá nézve semmi kötelességgel nincs összekötve. Kabuli pasa a tánczoló (mevlevi) dervisekhez tartozott, s azért jelentek meg ezek az ő temetésén. A dervisek csoportja után a halottvivők jönnek, vállukon a koporsóval.

A temetések egyáltalán így történnek, a halottnak kocsin való szállítása megfosztaná a mohamedánokat a kegyeletes halottvivéstől, s azért nem is fog az náluk meghonosulni. A koporsó takarója finom szövésű himzett sál, mely a koporsót bőségesen takarja és néha a halottvivők válláig leér. A koporsó előtt és közvetlenül mellette több kísérő ámbra- és más illatszer-füstölőt visz kezében, s a füst sürűen emelkedik az ég felé. A koporsó után a halott rokonai, barátjai és ismerősei lépdelnek, s ezek után következnek közvetlenül az elhunyt lovászái (szeiz), kik a pasa felszerszámozott lovait vezetik. A koporsó mellett kétfelől katonai kíséret képez sor-

fat; a katonák fedezve hordják fegyverüket. Így ér a kíséret a temetőbe. Odaig nem mohamedán is vele tarthat a menet, de azonbelül nem. Itt az utolsó szertartásnál az igazhivők maguk szeretnek maradni. Először is leteszik a koporsót a sír szélére, mely korántsem oly mély, mint nálunk, hanem alig 4—5 láb.

A halottat aztán kiveszik a koporsóból és ülő helyzetben, areczak Mekka felé fordítva, a sírba teszik s deszkákkal fedik be mielőtt eltemetnék, hogy a föld göröngye meg ne sértse. Mikor az elhelyezés megtörtént, imát mondanak és egy-egy göröngyöt dobna a sírjába. A kíséret eltávozik s egyedül az imám marad még a sírkertben s mikor egyedül maradt, elkezd a halottat oktatni teendőire. Elmondja neki a hitvallást: „Allahu ekber, la illahi ilallah, ve Mohammed resszulullah.“ („Nagy az isten, nincs más isten, csak egy az isten, és Mohammed az ő prófétája“). Akkor aztán ő is elhagyja a temetőt, s alig hangzottak el léptei, egy más látogató lép a halott sírjába. A „vallató angyal“ azonnal felkeresi őt s megkérdi, hogy igazhivő-e? mi a hitvallása? és egyéb kérdéseket intéz hozzá. Ha ezeket helyesen felelt, akkor az angyal a végtelenségig tágitja ki sírját, és angyalok látogatják meg, hogy kellemessé tegyék neki síri lakását. Ha nem tud, vagy nem akar az utasítás szerint felelni: akkor a „főjtő angyal“ mind szűkebbre szoritja össze a sír deszkáit, az oldalfalak egymásután összenyomulnak s a halottnak csontjai is megropognak a minden oldalról jövő nyomás alatt.

A sír fölhantolása után kőlapot fektetnek a sírra és egy másik álló sírkőre vések a halott nevét, rendszeren a Koránból vett szent mondattal együtt.

A sírra fektetett kőlapnak két végére tányeralaku mélyedés van vájva, hogy az esővíz meggyűljön benne. Ez a temetőkert madarainak szolgál italul. A mint a mohamedánoknál a vizoszlás nagy jótétemény és érdemes jó cselekedet az életben, ezt a jót a halott az ő sírjában is véghezviszi, itatván az ég madarait sírkővéről.

Dr. Erődi Béla.

Déryné naplójából.

XIV.

A menyasszonyi ruha. Herkules a válasz-uton. A kérés. A legkeserűbb feladat.

Midőn Vida ur Déryt kivitte Törtelyre, nekem menasszonyi ruhát ígért, hogy majd behozza Katinka, a neje.

Párnap mulva jön be Vidáné és hoz utána egy inas egy papiros-kartont. Kibontjuk s két gyönyörű szépségű nehéz selyem uszályos ruha van benne. A halvány rózsaszín is nehéz, de oly különös szövét, a minőt én még soha se láttam. Épen olyan volt, mintha halvány rózsalevelekből lett volna s vékony szálai mellett is erős és vékony volt.

Murányiné is ott volt s mondá, hogy még az erdélyi dámáknál se látott soha oly szövét, pedig ékszereket s nehéz bársonyöltönyöket akkor-időben csak a kolozsvári mágánoknál lehetett találni, s midőn ott a nagy magyar színház fölépült, a dámák a páholyokban mind ékszeresen jelentek meg minden előadásán, nagy luxust űztek.

En gyönyörtől elragadtatva néztem a

szép selyem ruhát, melyben „en plein“ elszórt fejréselyem rózsalevelek voltak beleszőve, de az úgy ragyogott, mintha csupa ezüst levelek lettek volna.

— Nézzük tovább, mi van még a kartonban? — Kieméll Vidáné. Hát ez meg már igazi tündéri ruha volt! Fejér nehéz selyemszövet, mely majd csak meg nem állt a földön. Ennek borzasztó hosszú uszálya volt és gyönyörű élénk színű himzés a ruhán, egész hosszan le az uszályig csupa rózsaguirlandok, csak egy fertályrőnyi szélességben volt a fejér kelme üresen. És ez a két ruha mind blondesipkével fölékesítve, mellén és ujjain.

Délig mindig csak bámultuk a ruhát, melyről mondák, hogy egyszer sem volt testen, jó ideje hevert már Vida urnál; egy roppant gazdagságu grófnő küldte hozzá czédulával, mikor még intendans volt, hogy midőn valami nagyszerű udvari darabot játszanak, adja ki a szereplőknek, de aztán megint nála legyen eltéve. De erről ez ideig nem szólt Vida ur.

Elég az ahhoz, hogy most e drága két ruha ott feküdt előttünk, s ott gyönyörködtünk szépségén, mire Vidáné egyszer megszólal:

— No Rózsika, melyik tetszik magának jobban?

Még akkor nem sejtettem, hogy miért kérdi s hirtelen az ugrott ki a szájamból:

— Jaj, mind a kettő!

— Nagyon meghiszem biz én azt, kis borju, — kacagott Vidáné, — de csak egyiket szabad választani.

— Kinek?

— Hát magának. Mert ezt Laczi küldi, ez az ígért menyasszonyi ruha.

— Jaj, jaj, istenem! hát ez az enyim? Nem tudom én, melyik tetszik jobban, csak mind a kettő igen-igen tetszik. Csak hogy ez a rózsás nagyon is hercegi.

— Igaza van, édes Rózsám, — mondá Vidáné, — én is azt mondom Laczinak, hogy a fejér helyesebb lesz.

— De hát nem a szinpadra? — kérdém vontatva. A ruha fölötti örömben csak most jutott eszembe, mely alkalomból adják.

— Majd ha egyszer megesküdtek, hát oda is fölveheti,

Ezzel szabót hivatott és elrendező számomra, hogy a ruha zöldbársony öszirózsavirágokkal térdig legylen kivarrva, zöld levelekkel, magyaros mellénnyel, zöld keskeny bársonnyal kifűzve és a rajta levő keskeny blonddal diszitve, kis rövid ujsa is fölcspikvedve hasonlón. Kérdi a szabót: mennyiért csinálja meg? Bizonyos Rozmanekkel dolgoztattunk.

— Ha a bársonyt is hozzá kapom, hetven forint.

— Jézus Krisztus! — mondám kétségbeesve — én nem csináltatom! csak jó lesz ez a szinpadra, akkor nem kerül annyiba.

— Csak maga fogja be a száját — mondá Vidáné, — magának semmi köze, az a mi gondunk.

El lehet képzelni örömetem! Három hét mulva elhozta a szabó. Gyönyörű ruha volt!

Eltettem s ott feküdt a komótom fiókjában szépen gondosan betakarva lepedőbe.

De sokáig ott feküdt volna az, ha csak akkor vettem volna föl, mikor Déryvel megesküszöm.

Bacsó mindennap udvariasabb lett. Kö-

vetkezett a tél, s ő a kertészektől a legszebb csokor virágokat hozta porcellán poharamba. Tíz pengő is volt egy oly szépen összeválasztott virágcsokor. Ez nekem mind nagyon tetszett. Aztán hozott szép könyveket s mindennap eljött látogatni.

Egyszer mondja Teresa mamának:

— Én úgy szeretem a kis Rózsát, hogy nélküle boldog soha sem leszek. De én még előtte nem nyilatkoztam, — de magát kértem: mit beszél felőlem? Szeret-e annyira, hogy hozzám jönne nőül? Nem szeretnék kosárral elutazni. Ha szeret, kérje meg őt nekem s ha megérkezik, rögtön elutazom. Anyám levelet írt, hogy Debreczenben van egy patika eladó, én azt föl-szerelem s oda viszem az én kis Rózsikámat.

Szegény jó anyám, mióta Déry megkért tőle, gyakrabban belátogatott Pestre. Az a kis kamat, a mit bekapott, élelemre se volt igen elég, de ő minden áldozatra kész volt gyermekeiért s mindenét ránk költötte.

A mint így egyszer ismét bejött, legelőször is azt a kellemetlen tapasztalást kellett tennie, hogy én már nem vagyok Csekőkéknél. Eljött az asztalosokhoz, s ott megbeszéljük neki, hogy már Déry kiment Törtelyre tisztartónak s elhagyta a színeszetet.

— Az csak reá nézve a leghasznosabb, jól cselekedte.

— De azért ment állomásra, hogy Rózsát elnyerje.

— Tőlem ugyan el nem nyeri! Se áldásom nem lesz ezen a kötésen. Aztán rá is ér még. Nem jó a lányoknak olyan hamar férjhez menni.

Most kipüffentették az asztalosok:

— Jaj, de Rózsának már más is udvarolgat, s úgy látszik, Róza nagyon szívesen fogadja a látogatását.

— Nem remélnék — mondá anyám, — hogy tán ismét valami —

Nem fejezhető be, a mit mondani akart, — kopognak. „Szabad“, s jön be Murányiné.

Ő gyakran fölkeresett, ha erre járt, s így látogatása nem volt előttem feltűnő. De az a nyugtalan heveskedés, melylyel anyámat üdvözlé, mégis föltűnt, ámbár ő mindig heveskedő volt, valóságos francia vér. Ha férjével valami fölött összevitakoztak, nála mindig kiszaladt a korom a kéményen s mondá: „Zsiga! veszett teremtete! most aztán ne tovább!“ s ilyenkor Zsiga nem is mert ellentmondani, legfeljebb így fejezte be: „Nini, a kis francia pezsgő! menjetek, gyerekek, csipkedjétek meg a mamát!“ S a sáskasereg neki-rohant mamának, mama neki rohant Zsigának, arra a sáskasereg is átesapott a mamához, s ha ott voltam, velem együtt, addig csipkedtük, míg kiüztük az ajtón, s akkor kikacsagtuk szőnyegen s mondtuk neki: „Jaj, gyáva vitéz! le a fegyverrel!“

Tehát most is tele nyugtalansággal behorog Murányiné s lelkendezve mondja:

— Róza hozzád jöttem! De ugyan jó, hogy a teinsasszony is itt van. Ugyan kedvesim, — mondja a háziaknak, — egy kevés titkos beszédem volna, legyenek szívesek magunkra hagyni.

Azok kimentek s akkor hozzá kezd:

— Édes Rózsám, én kérés képiiben jövök hozzád...

— Mi az? — kérdé anyám. Én meg csak néztem.

— Bacsó formaliter megkért, jöjjenek el

hozzád s kérdezzek meg, ő csak akkor fog személyesen föllépni és nyilatkozni, — s ekkor elbeszélte Murányiné anyámnak ismeretségünket Bacsóval a jelen perczig.

Anyám, szegény, igen kellemesen volt meglepetve e hír által; mert ő mindjárt álmodott egy szép álmot, azt t. i. hogy a mi patikánk oly szerződéssel volt eladva, hogy azt Edelsbacher patikárius, a ki megvette, abban az árban tartozik visszaadni nekünk, ha vissza akarjuk váltani, melyen ő vette tőlünk. Jó anyám mindig abban a szép álomban ringatta magát, hogy ha patikárius bátyám letette az exameneket s szerencséje lesz, még egyszer visszaválthatjuk a patikát, s ő a nagy zöld kályha mellé a nagy karos fekete börszékbe öreg napjaira letelepedhetik. Ez álmok eleve-nedtek föl most újra keblében s örömteljes elhatározással mondá:

— Hiszen ez volt álmanak egyik fénypontja, hogy ha a jó isten ily szerencsét adna!

Másnap megjött Bacsó, s megkért anyámtól, ki örömmel adta beleegyezését, s másnap egész boldogan hazament.

En aztán Bacsó kívánatára megint átköltöztem Murányiékhoz.

Jött a farsang. Mi kedvesebb egy fiatal leánynak, mint ha a jó isten ily szerencsét adna!

— Oh te bohó! mondja Murányiné — hát nincs ott a te gyönyörű menyasszonyi ruhád? Mindig ott fogod tartani a lepedőben? Már ugy se mégy Déryhez, ha Bacsóhoz mégy. Akkor meg ne félj, lesz neked szép menyasszonyi ruhád. Aztán tudod, mit mondott anyád, mikor mutatuk neki: „inkább látnálak benne a koporsóban, mint Déryvel az oltár előtt.“

— Igaz! menjünk a bálba!

El is mentünk. Ugyan megnézett benne minden lány, de hát még keblemen s a kezemben a gyönyörű természetes virágot, melyet Bacsó hozott.

Fáyék is bejöttek a bálra, s egyszer csak meglátnak engem vőlegényemmel tánczolni. Zsuzsca megfenyegetett az újjával.

Mikor szünet volt, összeültünk a Fáy-kisasszonyokkal. No hiszen volt ne-mulass! Hogy holnap okvetetlen elmenjek ebédre hozzájuk. Én tudtam előre, hogy az én ebédem meg lesz paprikával; de azt is tudtam, hogy azt ki nem kerülhetem. Hiába, ők pártfogók voltak s nekem engedelmeknek kellett lenni.

Ők a bálban látták meg először Bacsót s igen megtetszett mindnyájoknak, az ő — mint mondák, — modeszt magaviseleteért.

Elmentem ebédre, s igen hibáztam, mikor csatát vártam. Nem. Csak sajnálták Déryt, mert igen szerették. De engem is szerettek s igazságosok voltak ítéletökben. Elismerték, hogy Bacsó mivel ifjú és elegans és hogy ők még nem láttak oly szép deli fiatal embert. Nem is kárhozható választásomért, de most a becsület azt hozza magával, hogy Déryt ne tartsam bolonddát, hanem írjak neki, hogy ne reméljen és rám számot ne tartson.

Ez volt nekem a legkeserűbb föladat. Én sajnáltam őt megkeseríteni, s jobb szerettem volna, ha ő mond le rólam. De meg kellett lenni. Én hát hazamentem, tollat fogtam és a mennyire csak

tudtam, elég szelidül adtam tudtára, hogy anyám bent levén, komolyan nyilatkozott, hogy soha se remélje, hogy az ő vele való összeköttetésembe valaha beleegyezzen, sőt erősen tiltakozik ellene, s én anyai áldás nélkül nem akarok férjhez menni, mert az szerencsétlenséget hozna rám. Hogy ő találhat egy hozzá méltóbb leányt, kivel boldogabb lehet, mint tán velem lett volna. Ne számítson hát rám, annál kevésbbé, minthogy anyámtól megkért egy fiatal ember, anyám hozzá ad nőül s áldását adta e kötésre.

E levelet elküldtem Törtelyre Dérynek. Bacsó utra készült s örömmel hallá, hogy már megtettem, a mit unszolása daczára is mindig halasztottam. Mondá, hogy most már örömmel távozik.

Elérkezett a nap, melyen Bacsónak el kellett utazni. Háromszor jött elbucszni s még utoljára újra meg újra kérni Murányinét, hogy gondot viseljen rá, mert ő én bennem életét bizza gondjaira. Nyakába borult, sirt, mint egy gyermek, csókoltá kezét s kérte mindenre, a mi szent előtte, gyermekei boldogságára, legyen őrangyalom, ha Déry be találna jönni az idő alatt, míg neki otthon kellend a kinos napokat töltöni, a mi örökkévalóság lesz reá nézve. Józsefnapkor eljön, akkor megesküszünk s megünnepeljük Debreczenbe a saját házába.

Ekkor még egyszer hozzám fordult; érzékeny bucsut vettünk egymástól, még Murányiné is sirt, mintha tulajdon gyermekét bocsátaná messze tengerekre. Bacsó engem szeliden keblére szoritott, ott zokogtam én is — egyszer csak kopognak, s mielőtt a „szabad“ szó elhangzott volna, kitérül az ajtó s ki áll meg az ajtóban, halványan, mint egy lélek: — Déry.

Mi mind a hárman köszöborként álltunk ott.

(Folyt. követték.)

A torpedók az újabb kor háborúiban.

I.

Az orosz torpedónaszádoknak oly nagy mérvben való szereplése, mint azt az aldunai és Fekete-tenger vizein történt összecsapásokról és katasztrófákról jelentik, fokozott mérvben irányozza ez alattomos pusztító eszközök felé a világ figyelmét a jelen háboru alatt, és ugy a külföldi, mint a hazai lapok tele vannak a torpedók ismertetésével. De a leírások nem eléghetik ki teljesen az olvasó közönség tudni-vágyát, mert a kormányok a különböző fajta torpedók készitési módját a lehető legnagyobb titokban igyekeznek tartani. Annaira fontos e romboló találmány, hogy az újabbkori hajóépítésnek és tengeri háborúknak eddigleg irányadó elveit maholnap fenekestől fel fogja forogni.

Az eszme és törekvés, mely oda irányul, hogy az ellenséges hajókat észrevétlenül a víz alatt lehesen tönkre tenni vagy legalább is megrongálni, nem új; már a mult század utolsó felében tettek kísérletet Amerikában, Angol- és Franciaországban oly apróbb járművekkel, melyeknek a víz alatt látatlanul kellett mozogniok; Fulton gőzhajója nevezetes gépezetén kívül robbantó lövegekkel is fel volt fegyverezve, melyeket ő a sajgócz (zsisbasztó rája) nevű villanyos halhoz való hasonlóságukért „torpedók“-nak nevezett, noha e hasonlóság nem volt valami nagy, sem ok, sem okozat tekintetében. A név megmaradt, bár a találmányból azóta, főleg az észak-amerikai polgárháboru alatt szerzett bő tapasztalatok által is gazdagitva, valóságos tudomány fejlődött ki.

A mostani tengeri hadászatra nézve a torpedónak kettős jelentősége van: egyfelől a passzív védelem czéljaira szolgál, s mint ilyen inkább nevezhető „tengeri vagy víz alatti aknának“

1.
Egy ellenséges hajó vil-
lanyfény segítségével fölfedezni
a torpedó-hajót s ágyúüvé-
sével visszatüzi.

2.
Villanyos torpedó-gőzös
ellenaknákkal, melyek ha
500 font légrappotál van-
nak megfőtve, az ellenség
torpedóit 120 angol rőf-
nyi kerületben mind felrob-
banthaják. Főleg nagyobb
mérvi tengeri harczokra
való a nyilt-tengeren, hol a
hárka könnyen és bizkosan
mozoghat.

3.
Aczél torpedó-hajó, melyet
az oroszok a Dunán hasz-
nálának. Yarrow és társai
angol gépgyár-tulajdonosok
készítvénye.

4.
Az aczél torpedó-hajó
hossz-szelvénye.
**A) Kapitány vagy kormá-
nyos.**

B) Torpedó-gépész, ki
anna póznát irányítja, mely
a gőzös előréseéből nyulik
ki s melynek végére a tor-
pedó van alkalmazva. A
torpedó maga egyszeri érez-
szelvényből áll, mely 30—50
font dynamittal van meg-
kötve.

C) Kazánbr.
D) Hajógépész.

1. Kozák lova és hadi felszerelése. 2. Nyereg. 3. Kinzsál (tőr). 4. Pisztoly. 5. Berdán-karabély. 6. Sihaska (kard).

A KOZÁK.

5.
„Alama” amerikai tor-
pedó-hajó, eddigtele a leg-
nagyobb e fajta tengeri
jármű.

6.
Tengeralatti alánkat le-
rakó gőzhárka, melyeket it-
kétök vagy a folyók elzárá-
sánál használnak.

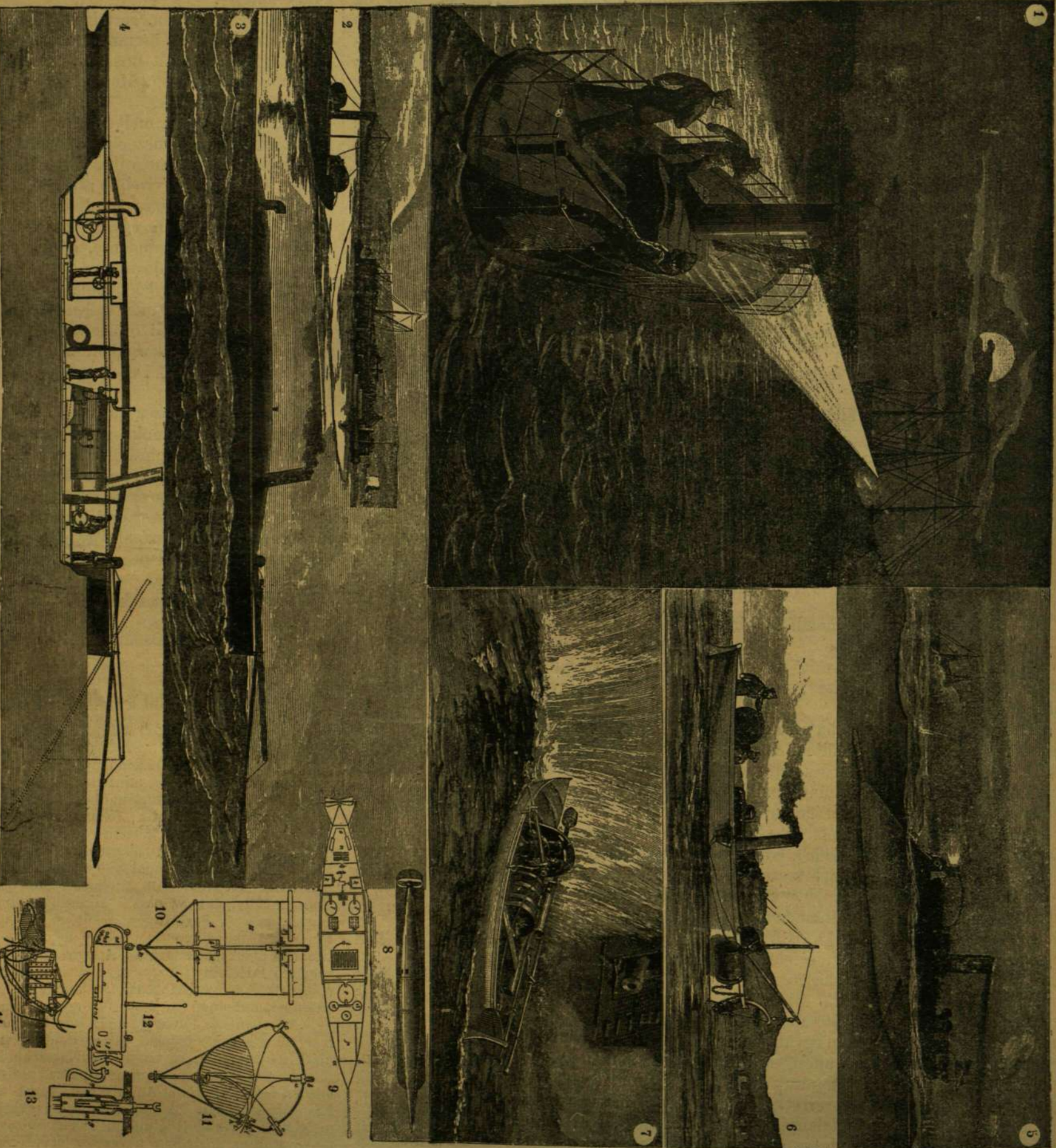
7.
Panzeros hajót megtá-
madó torpedó-hárka. (Ilye-
mekkel hadborzgatják az oro-
szok a dunai tórok moni-
torokat).

8.
Whitehead-féle torpedó
Whiteheadnek finnói gyá-
róból. Aczélhengereből áll,
melynek hossza 14—19 láb
és átmérője 14—16 hüvelyk.
Ezt magában, légénység
nélküli szokták a szétrom-
bolandó hajó ellen utnak
indítani.

9.
Lay-féle kámadó torpedó.
10. és 11.
Lagrapotálak kait e villany-
nyal és utas által felrobant-
ható védőtorpedók.

12.
Erlison-féle kámadó tor-
pedó.
13.
Vida-torpedó.

14.
Vontatott torpedó.

TORPEDÓK ÉS TORPEDÓ-HAJÓK.

másfelől meg hatalmas támadó fegyverül is használható, bár használatának ez utóbbi módja még sok javításra és tökéletesítésre szorul.

Háboru idején a tengeri hatalmasságoknak mindenek előtt hadi és kereskedelmi hajóik állományait, tehát a kikötőket kell biztonságba, illetőleg jól védett állapotba helyezni. Az ellenség támadásait okvetlenül meg kell akadályozni, s ezáltal költséges építkezéseket és nagy értékű hadiszer-készleteket kell a megsemmisítés vagy elfoglalás ellen oltalmazni. E cél elérésére a torpedók kitűnő szolgálatokat tesznek. Az oroszok más célra is használták a torpedókat; tele rakták velők a Duna medrét, hogy a török monitorok az átíróhidak készítésében meg ne gátolhassák őket. A földolag az, hogy az ellenséget tisztességes távolban lehessen tartani, s a szolgálatot a torpedó majd mindig megteszi, részint a károkat által, melyeket az ellenfélnek okozni szokott.

Hogy a védelmi eszközök használt torpedóknak milyen a külső alakja, nehéz egy általánosságban megmondani, mert a legkülönbözőbb alakokban szokták előállítani; majd népszerűségi ládává, majd ismét hengerré idomítják; vannak gomba-, hal- s egyszerű vagy pedig alapoknál fogva összenőtt kettős piramis (lobor-) alakúak is. Nagyságuk szintén változó, de annyiban mind egyformák, hogy szilárd ércszekrényből állanak, melyet ötven fontnyitól meghatározatlan mennyiségű terjedhető robbantó anyaggal szokták megtölteni. Valamennyi tengeri hatalom más szerkezetű torpedókat készített, s büszke rá, ha ezen a téren más hatalmasságoknál előbb állhat; minden év legalább is egy tucat új találmányt szül, melyek a torpedók alakját is folytonosan változtatják, s így ez örökös mesterség még mindig a tökéletesedés útjára áll.

A hol az egyszerű védelemre akarnak szorítkozni, a torpedó-zárlatot aránylag csekély költséggel is elő lehet állítani. Képzelnünk magunknak egy kikötőhöz vezető, rendszeresen keskeny bejáratot, melyet homokzátványok, sziklák vagy sekélyek oly veszélyessé tesznek, hogy az ezek közt itt-ott mutatkozó mélyebb csatornáknak békés viszonyok között is csak ügyes révkalauz vezetése mellett járhatni megnyugtató biztonsággal. Béke idején a járható vízi utat üres hordók, parafatüskék s más tengeri jelek mutatják, de háboruban ezek az útmutatók mind eltűnnek, s csupán a révkalauz tartja meg jól azoknak helyét emlékezetében, hogy a tekervényes vízi ösvénytől ne téveszesse. A torpedókat mint üres érczátványokat szállítják el a gyárból, s a kikötők hadi szertáraitól megöltik meg. E célra különféle robbantó szereket használnak, melyekhez képest a lőpor valószínűleg ártatlan jószág; ily szereket többek közt a *nitroglycerin*, *dynamit*, de főleg a megvesztett és összenyomott *Ugypot*. A kikötő elzárását jól megválogatott legénység hajtja végre, mely a veszedelmes foglalkozásban kitűnő gyakorlottságra tett szert. A torpedókat kis csónakokba helyezik, a víz felületén egyes vagy görbe képzeltet vontat huznak, s egymástól egyenlő távolságokban úgy rakják le a torpedókat, hogy azok lánczsal megannyi horgonyhoz vannak erősítve a víz fenekén, de azért szabadon lebeghetnek a víz felülete alatt a kívánt mélységben. Az így lerakott torpedók első sorát egy második, s szükség esetén harmadik követi, melynek torpedói úgy helyzetnek el, hogy az előbbi sor minden két torpedója közt a következő sorbeli közből essék, tehát épen úgy, a hogy a sakktabla egyenlő színű mezőit vannak elrendezve. Láthatjuk tehát, hogy ily sokszoros zár között a hajó nem haladhat el a nélkül, hogy valamelyik torpedóba ne utközzék. Pedig épen ez az összekötés idezi elő végpusztulását. Ugyanis valamennyi torpedó felső részére oly készülék van alkalmazva, melynek érintése a pokolgépet azonnal felrobbantja. E készülék kis üvegcsőből áll, mely ha széttröki, folyékony tartalma rögtön a torpedó előterébe ömlik, mely gyúlékony anyaggal van megtöltve s azonnal meggyul, mitől aztán az egész pokolgép felrobban. A robbanás iszonyu hatását leírni lehetetlen. Gyorsan és egyszerre következnek be az, mint a villámcsapás. Menekvésről vagy mentésről szó sem lehet. A szó teljes értelmében megsemmisül a legszilárdabban épült hajó is, menthetetlenül, emberstől, mindenestől...

A torpedók lerakásának esendes időben s akkor is a legnagyobb vigyázattal kell történnie, mert az említett kis üvegcső véletlenül széttérése az illető csónak legénységét rögtön a más világba röpiténé. Azután, ha már a háboru bevégződött s a torpedók nagy része használatlanul maradt, föl is kell azokat szedni és ártalmatlanná tenni, a mi épen oly nagy ovatossággal megy végbe mint a lerakás. Az is megtörténik, hogy egy-két torpedó elszabadul a horgonyról, s mint a tengerésznek ijesztő réme, szabadon csatangol a hullámok között. Csak áldani lehet az oly delphint, czápát vagy czet-halát, mely vezétes tudnivalóval közelebbi érintkezésbe jutván e csatangoló szörnyetegekkel, azoknak áldozatul esik s az emberiséget a fenyegető veszélytől megszabadítja.

II.

Mint láttuk, az úgynevezett contact-torpedók (összekötözés folytán elsülő torpedók), ha egyszer le vannak rakva, semmi különös szolgálatot nem kívánnak, s egészen a véletlenre szokták bízni azokat. Másképen áll a dolog ama tengeri aknáknál, melyeknek működése katonai parancsok alá van helyezve, a nélkül azonban, hogy hatásuknak feltétlen bizonyossága ezáltal csökkenne. Mint sok más dolognál a világon, úgy itt is a villanyossághoz kellett folyamodni segítségért. A torpedó maga egészen változatlanul maradhat, csupán a gyúlékony folyadékot tartalmazó üregcsőre nincsen szükség, s a helyett két vezetősodrony köti össze egy villanyteleppel a robbantó anyagot, melyet tehát a villanyzikkra gyújt meg. Az ily torpedók összes vezető sodronyát a part bizonyos helyén felállított észlelőben két külön csoporttá egyesülnek, az ott levő erős villanytelep plus és minus, azaz tövleges és nemleges sarkainál. Így tehát minden torpedó két sodronyával és a villanyteleppel együtt egy lánczot képez; mihelyt ezt a lánczot elzárják, a villanyfolyam a két sodrony végei közt a torpedó gyúlékonyába ugrik át, s azt felrobbantja. Ez a láncz elzárás egy gomb megnyomása által történik. Ugyanis az észlelő teremben lévő kis asztalon annyi gomb van elhelyezve, a hány torpedót a tengerben vagy folyóban leraktak, s minden gomb egy-egy torpedót képvisel, úgy hogy a gombok elhelyezése és csoportosítása bent az asztalon teljesen megfelel a torpedók külső elhelyezésének. Ugyanez asztalon a sötét kamara (Camera obscura) segítségével az egész kikötő vagy torpedókkal megrakott vízterület képe tisztán lerajzolódik, úgy hogy ha e torpedók helyét a víz felületén jelek mutatnák, ama jelek képei épen az illető gombokra esnének. Az ily torpedók leginkább olyan helyeken szükségesek mulhatatlannal, a hol a védekező hatalomnak érdekében áll, hogy hajói szabadon járjanak ki s be vagy föl s alá az aláaknázott vízterületen, a nélkül, hogy azokat veszedelem érhetné, ellenben az ellenséges hajókat bármely pillanatban lélege lehessen röpiteni.

Az ily készülék természetesen a legnagyobb vigyázatot követeli. A ki az észlelő teremben őrködik, az asztalon tisztán láthatja mindazon hajók vagy egyéb tárgyak árnyképeit, melyek a folyó vagy kikötő területén elvonulnak. Egy hajó például a zárlaton belül halot, de az nem ellenség, tehát mehet tovább; sötét árnya épen ott lebeg a végzeteljes gombok egyikén, de az érintetlenül marad, a galvanikus láncz nem zárul be, a gyúlékony nem robban föl s a torpedó mint egy alvó szörnyeteg ott fekszik a víz fenekén, s a hajó nem is sejtve, hogy élete csak egy sodronyszálon függ, nyugodtan sikamlik tovább.

De mi történik most? Mint valami keskeny, sötét vonal közeledik egy ellenséges monitor a zárlathoz s alacsony felső részéből csak fekete kéménye látszik ki s a két ágyutorony alig néhány lábnyira emeli föl fejét a víz felületéről. A vas testből hatalmas tüzszugár és tömött füstgomoly lövel ki s óriási löveg süvölt végig a levegőben. A monitor lödözni kezd. Az észlelőben figyelő gépész tekintete az asztalra van szegezve. Most a monitor árnyának széle, azután a középe a gombra vetődik; a gépész fölemelt ujjának egyetlen mozdulatától száz meg száz emberélet és tőmérdek érték megsemmisülése függ; egy nyomás — és az megképzett iszonyuan folkvargó árnyfelhővé szakadozik szét! A monitor a légré röpült!

Mint védelmi eszközök oly hathatóságok,

mondhatni csálhatatlanok, hogy fődermek inkább az általuk gerjesztett félelemben keresendők. Az utolsó német-francia háboru alatt ennek a félelemnek köszönhetőek a németek, hogy kikötőhelyeiket a francziák hajóhadára tönkre nem tette.

Már a támadásra szánt torpedók nem kecségetnek oly biztos eredményre, s azonkívül a támadókra nézve is könnyebben veszélyessé válhatnak. E célra sikeresen használhatók a fentebb ismertetett közönséges torpedók is, melyek valamely kemény tárgyhoz ütődésök következtében robbannak szét. Egy kis gözbárkában (torpedó-bárka) megfelelő számú, életrahálára elszánt legénységet ültetnek, s a bárka orrához két lehetőleg hosszú és erős póznát alkalmaznak, melyeknek végére egy-egy torpedó van erősítve. Sötét éjjel szokták utnak indítani a bárkát, hogy az ellenséges hajót fölkeresse. Sötétben, minden világítás nélkül és nesztelenül közelíti a végzeteljes bárka pusztulásra ítélt áldozatához s mihelyt hozzá ütődött, a robbanás azonnal bekövetkezik; az óriási hajó falán mély, tátongó nyílások támadnak, melyekbe a víz feltartóztathatatlanul tolu be. A torpedók gyújtószereket lehet úgy is készíteni, hogy a robbanó szerek csak bizonyos meghatározott idő múlva gyuladnak meg. Az ily torpedók is az éj sötétében szokták az ellenséges hajókhoz közel vinni, hol a pokolgépet a hajó legérékenyebb részén helyezik el, többnyire a kormányról vagy a csavarnál, s ezután az orrbárka legénységével együtt gyorsan biztos távolba illan, mielőtt a robbanás bekövetkeznék. Ilyen torpedóval robbantotta föl két orosz tiszt a „Szeifi“ nevű török monitor is. Nem igen mondható biz' ez valami nagy dicsőséges harcmodor.

Mind a védelemre, mind a támadásra szánt torpedók ellen igen bajos, majdnem lehetetlen védekezni. Mondják ugyan, hogy a kaukázusi partvidékek lakói ama torpedókat, melyeket az oroszok a Fekete-tenger ottani kikötőibe sülyesztettek, jó pénzért egyszerűen kihálászták, de a Dunánál a törökök ilyen torpedó-halászatokat — miért, miért nem — még eddig nem alkalmaztak. De más módját is találták fel és alkalmazták — Hobart pasa utasításai szerint — a törökök a torpedók ellen való védekezésnek. A páncélos és más hadi hajóktól bizonyos távolságban erős lánczokkal összekötött csónakokból áttörhetetlen védövet képeztek, melyen át a torpedó-bárkák nem juthattak el a hajóhoz. Egy-két csónakot talán légré röpitettek, ámde az alatt monitor is tönkre löheté őket. Ily készülékkel már egyszer fényesen verték vissza a török páncélosok a muszka torpedó-hajók támadását. Ez idő szerint legbiztosabban úgy ovakodhatik a hajó a torpedó-bárkák ellen, ha ezek közeledését idejekorán észreveszi. E célra leginkább használható a *villanyvilágítás*, mely az éj homályát nagy távolságra eloszlatja. Ilyen villanyvilágítással tetek kísérletet közelebről a cherbourgi révben annak kitudása végett, hogy észre lehet-e venni annak fényénél a közelgő torpedó bárkát. A kísérlet jelenetét 1-ső számú rajzunk tünteti föl. Sötét, viharos éj volt; a torpedó-bárka ovatosan lopva közeledett egy páncélos hajó felé; de ez csakhamar fölfedezte alattomos ellenfelét a vakító villanyfény világánál, melylyel éjente a láthatárt szokták kémlelni, s egy jól célzott ágyugolyóval visszátérre kényserítette a vészthozó kis járművet.

2-ik rajzunk szintén egy *torpedó-gözbárkát* mutat, mely villanyval elszűthető torpedókat a víz magával. Czélja ennek is ugyanaz, mi a többinek: alattomos pusztítás és gyilkolás. Ennek torpedóit vagy a parttól vagy pedig magáról a kis bárkáról villanyodrony közvetítésével szokták felrobbantani. Főleg nagyobb mérvű tengeri harcokban lehet nagy sikerrel használni, a nyílt tengeren, hol a bárka könnyen és biztosan mozoghat. Itt aztán iszonyu rombolást vihet véghez az ellen hajói közt. Legénysége pár elszánt emberből áll, kik sötét éjjel vagy lőporfüst-okozta homályban végzik gyászos munkájukat.

3-ik rajzunk azt az *acél torpedó-gözüst* tünteti föl, melyet a Yarrow és társai angol gyártólajdonosok az oroszok számára készítettek és a melyt ezek a Dunán használnak. 4-ik rajzunk e gözös *hosszmetűt* mutatja. A kormányos a hajó elő részén áll s ő ellenőrzik annak minden mozdulatát. Nemcsak kormányoz, hanem a gép gyorsaságát is ő szabályozza. Hogy

fejét az ellenséges golyók ellen védhesse, aczélsisakot visel, a melyen a szemek számára megfelelő nyílások vannak vágya. Mindjárt mellette a torpedó-gépész látható, ki ama póznát irányítja, mely a gözös elő részéből nyulik ki s melynek végére a torpedó van alkalmazva. A torpedót is ő robbantja fel villanyodrony segítségével a kellő pillanatban. A torpedó maga egyszerű ércszekrényből áll, mely 30—50 font dynamittal van megtöltve; ennyi épen elég arra, hogy a legnagyobb hajót is megsemmisítse. A másik két ember a gözös gépezetére és kazánjaira ügyel s ezeket is gyólyómentes öltönyök védik. A hajónak csupán egy torpedó-rudja van, bár az említett czég olyanokat is készít, melyek két ruddal vannak ellátva. Képvünk látni lehet, hogy a rudat torpedóstól együtt miként sülyesztik a víz alá. A torpedó ilyenkor 20 lábnyira van a torpedó-gözüstől s 10 lábnyira a víz színe alatt. E gözös óránként 18—20 mfdnyi sebességgel halad s 150—200 mfdnyi utazáshoz szükséges közönségesen fogadhat magába.

5-ik rajzunk a világnak ez idő szerint leghatalmasabb tengeri torpedó-gözüst, az „Alarm“-ot mutatja, mely az észak-amerikai Egyesült-Államoké. Tervezője Porter Dávid, az amerikai hajóhad tengernagya. E hajó 172 láb hosszú, ide érte orrát is, mely 32 lábnyira áll ki a hajó testétől. Szélessége a közepén 27 láb 6 hüvelyk s 11 lábnyira merül a vízbe. Vastól készült, kettős oldallal és fenékkal, és belső vízmentes osztályokra van elkülönítve. Három hengere van, egy az orrán s kettő kettőfelől a közepén. E hengerek vagyis üres vasrudak segítségével, melyek közül a hajó elején levő 32 láb hosszú, mindkét fajtájú torpedó, t. i. akár az összekötözés, akár a villany által robbantható, biztosan elhelyezhető az ellenséges hajó derekán.

6-ik rajzunk kikötők védelmére szánt *torpedókat* lerakó *kisbőgő* tünteti föl, melynek működését, t. i. a védő torpedók lerakását már fentebb ismertettük.

7-ik rajzunk egy torpedókkal megrakott úgy nevezett *örbárkát* (Outrigger) tünteti föl, a mint egy páncélos hajót megtámad. Mint a képen látható, a bárka baloldalán a rud, melynek végére a torpedó van kötve, a víz alá van merítve, hol a torpedó észrevétlenül a páncélos hajó derekához ütődött s a robbanás bekövetkezett. Most a bárka teljes erejéből igyekszik az általa földéztett veszély torkából kimenekülni.

8-ik rajzunk *Whitehead-féle torpedót* mutat. Ez szivar- vagy hal-alaku acélhengerből áll, melynek hossza 14—19 láb és átmérője 14—16 hüvelyk. Ezt egy magában, legénység nélkül, szokták a szétrombolandó hajó ellen utnak indítani; s ha egy torpedó eltévesztené a halásos összekötözést, másodikik és harmadikat boesátni utána — nem sajnálják pazarolni, mert kevésbe kerül. E torpedó három külön osztályból, t. i. a főből, a derékből és farkból áll. A robbanó szer, mondjunk 360 font lögyapot, a főben van; a közből sőt a mozgató gépezet és irányzó készülék foglalja el, az utóbbi határozzan meg, hogy a torpedó minő mélységben járjon a víz színe alatt; végre a harmadik osztályt az a sűrített vagy összenyomott lég tölti be, mely a gépet mozgatja. Ez utóbbi t. i. a mozgató készülék 40 lóerejű kis gép, mely alig nyom 35 fontot. A torpedó hátrészében lévő sűrített levegő 1000 fontnyi nyomást képes gyakorolni egy négyzöld hüvelyknyi térré s annyit lehet belőle a készülékbe fölvenni, hogy bármily nagy torpedót 200 yardnyira vihet óránként 25 mfd sebességgel és 1000 yardnyira, óránként 17 mfdnyi sebességgel.

9-ik rajzunk az 1872-ben föltalált *Lay-féle támadó torpedót* mutatja, mely üstbádógból van kovácsolva, szintén szivar-alaku, 7.83 méter hosszú, 93 centiméter széles és teljesen felszerelve 2000 kilogramm súlylyal bir. Közvetlenül a vizsín alatt uszik; mozgató anyaga folyékony szénasavból áll, melyből a torpedó 250 kilót visz magával. E készlet három tengermfdnyi utra elég. A torpedó belseje közfalak által 4 külön térre van osztva, s ezekbe van elhelyezve a robbanó anyag, mozgató gépezet, a kormányzó és a gáznyomást szabályozó készülék, továbbá két villanytelep stb. A torpedó szerföltött mesterséges szerkezetű, s ezért nagyon erőteljes, az az könnyen robban; előállítására elég költséges, mert darabja 45—48,000 német bir. márkába kerül.

10-ik és 11-ik rajzunk lögyapottal telt, s

részint villanyval, részint összekötözés folytán felrobbantható, s többnyire kikötők védelmére szolgáló tenger alatti aknákat ábrázolnak.

12-ik rajzunk az *Ericson-féle támadó torpedót* mutatja. Ez vékony vaslemezéből készült, s belseje két részre van osztva; egyikben a robbanó anyagot, másikban meg a gépezetet és kormánykészüléket helyezik el. Használatkor a parttal vagy hajóval, honnan utnak indították, vékony és hajlékony táviridá-huzalnál fogva összekötötésben marad. Ezt is összenyomott levegő hajtja s 46 méternyire távozhatik el a hajótól vagy parttól. Töleléke 500 kgm. lögyapot vagy dynamit. Ha czélját valamely okból eltéveszti, a huzalnál fogva visszavontatják s új irányt adnak neki. Ugyanígy célra szolgál a 13-ik rajzunkon látható úgynevezett *vidra-torpedó* is, mely azonban külalakra és belső szerkezetre nézve sokban különbözik az előbitől.

Végül megemlítjük még a *vonatott (Schlepp-) torpedót* is, mely 14-ik rajzunkon látható. Ez a Harvey angol kapitány által készített lövedék-(projectil-)torpedó, melyet kötélen vonatnak a megtámadandó hajóhoz, de a támadókra nézve is könnyen veszélyessé válhatik. 50 kgm. lögyapotot vagy dynamit tartalmazó rézedényből áll, mely faládjába van helyezve. A vonatkozó kötel elő részéhez van erősítve, míg hátsó részéhez kurtább zsinag van kötve, melynek végére parafagomb van erősítve, hogy a pokolgép hollette szemmel tartható legyen és egyszerűen kiváncsi mélységben tartsa a viz alatt. Nem egyenesen, hanem 45 foknyi szögben vonatják az ellenséges hajóhoz, miért is ennek orránál a torpedót vivő hajónak oly módon kell elhaladnia, hogy az ellenséges hajó a torpedónak mintegy akarva nem akarva, neki menjen. Egyszerű szerkezetenél fogva bármily hajó használhatja s ennél fogva hiányai dacára is használható vette azt majd minden állam. Főhiánya abban áll, hogy szüntelenül szemmel kell tartani, különben czélja koozázata lenne. Azonkívül tengeri csaták alkalmával könnyen saját hajóját robbanthatja szét. Mozgása igen lassu s ki van téve a vizáramlások szeszélyének. Az ellenség könnyen észreveheti, kihálászhajta vagy más módon ártalmatlanná teheti. Eredménye tehát bizonytalan, minél fogva sokat kell a vízre bocsátani belőlök, hogy egy-kettő biztosan czélját érhesse.

S. L.

SERVADAC HECTOR

KALANDOS VANDORLÁSA A NAPRENDSZEREN ÁT.

VERNE GYULÁTÓL.

TIZENNYOLCZADIK FEJEZET.

A téli fűtés kérdése.

Servadac meg sem kérdezte Habakut Izsáktól, mit mond hozzá, csak behajtott a *Hanzát* a Séliff-torkolati kikötőbe, hova a *Dobryna* is bevonult, s hol alkalmasabb téli szállása volt mind a két hajónak, ha majd a hideg növekedtével a tenger befagy s jéghegyek torlódnak e lenge vízi alkotmányok körül.

Valóban, ha az ismeretlen csillagász jegyzeteinek hinni lehetett, most már több mint 56—58 millió fölmfdlnyi távolban voltak a naptól, vagy is a föld legnagyobb naptávólának csaknem háromszorosában. A hideg közép mértéke ugyan még csak 5—6 Cels. fok volt a fagypontra alatt, de a jégképződés a sziklák közt már megkezdődött, s várni lehetett, hogy a távolság — s azaz arányban a világűrű hidegség növekedtével a nyílt tenger is befagy. Igaz, hogy a Gallia tengelyének helyzete, melynél fogva ő annak egyenlítőjében voltak, s így a nap sugárát folyvást függőleg nyerték, enyhítette a hideg erejét, de a nagy és még folyvást növekedő távolság hatását még sem egensúlyozhatta.

Ily kilátásokkal szemben sem a két hajó, sem a kunyhó, s mellette levő szin-épület nem adhattak biztos menedéket a növekedő hideggel szemben. Tüzelő szerök fogyatékán volt, s ám-

bár a szinbe kemenczét raktak és abban folyvást tüzeltek: ez is csak nagyon idegtelen megleget szolgáltattak. Előre lehetett látni, hogy így mielőbb megfagynak, s épen azért a téli fűtés — s a mi azzal együtt járt — a megélhetés valamely hatályosabb és biztosabb módjáról kellett gondoskodni.

Servadac arra gondolt, hogy a talajba beássanak a pince-alaku mélységet vájjanak ki és pedig annyira, míg a külső levegő behatása és hidege által védve lesznek.

Azonnal neki állította a telep valamennyi munkabíró egyéniségét; s oroszok és spanyolok, ásókkal, kapákkal és csákányokkal felfegyverkezve, egy különben is némi mélyülettel bíró völgy közepén ásni kezdtek. Egy rész a föld kihányásával, a másik annak targoncákkal való tovaszállításával foglalkozott, s a muszka jó kedvvel és oly gyorsasággal haladt, hogy Ben-Zouf, ki a munkások körül a felügyelő hajdu tisztét végezte, s Servadac és Timaseff, a kik a kunyhó ajtajából nézték a munkát, már egészen biztosra hitték a hideg ellen védett téli szállást.

Az ember azonban nem számíthat mindenre. Nyolcz lábnyi mélységig, televényföld laza rétegen át könnyen haladhat. Ott egyszerre azonban oly kemény anyagra akadtak, mely a gránitnál szilárdabb, s nem csak ásó eszközeiknek ellenállt, de még annyi furást sem engedett, hogy lőporral való szétrobbantását megkísérelhették volna.

A mint e kemény anyagot szemügyre vették, azonnal meggyőződtek, hogy ugyanazon szilárd — s előtök teljesen ismeretlen — közet, melyet a Gallian levő tenger fenekén és partjain mindenütt találtak; melyet földi tudományokkal sem megnevezni, sem meghatározni nem tudtak, de a melyről most meg kelle győződniök, hogy kised világtestüknek egész csontvázat az alkotja.

A kísérlet eké megghiusulván, másra kelle gondolni és pedig haladéktalanul, mert a naptányér látási szöge egyre kisebbedett s így bizonyos volt, hogy még folyvást távolodóban vannak a naptól.

Servadac és Timaseff lóra ültek, s a *Zephyrus* és *Galette*, rohanó patákállyal gyorsan és könnyen röpitették a két lovagot, hegyen-völgyön, árkon-bokron át, mintha csak szárnyak nőttek volna csuklójukon. Valódi röpiülés, lőháton. Beköszálták az egész szigetet, nem találtak-e valamely, a föld mélyébe benyúló barlangot, gödröt, vagy egyéb mélyedő üreget, a hol védve lehetnének a külső hidegtől, s troglodyet-életet folytathatnának, a mig a Gallia ismét visszafordul körüljárn, s a nap felé közeledve megint a fény és meleg központja felé ragadja, e kétségbeesett világűrű vándorlásban.

Keresések azonban haszontalan volt. Majd csakános embereket vittek magokkal, s a kis sziget több partján tetek próbaásásokat. Mindhiába! 6—8, legfőlebb 10 lábnyi mélységben mindig ott volt az ismeretlen, kemény közet: a sziget és az egész Gallia csontváza!

Valóban, ha Servadac, Timaseff s Procop őrnagy azok az emberek lettek volna, a kik hamar elcsüggednek, jó módjuk s elégséges okuk lett volna arra! De ők távol voltak a kétségbeeséstől, s nem szüntek meg folyvást gondolkozni a segítség és szabadulás módjairól s szünetlen foglalkozni a téli fűtés kérdéssel. Servadac a feltalálhatatlan téli lakást kereste mindig; mig Procop hadnagy egy új, ismeretlen tüzelő szer felfedezésén törte a fejét. Igaz, hogy egyik nem haladt messze az eszesorban; a mi folyvást haladt: az csak a Gallia volt — és pedig folyvást távolabbra a naptól.

Márczius 10-kén Servadac és Procop ismét

e feladatokkal foglalkozva, járkáltak a szigeten. Sehoggy sem bírtak kihatolni problémáikból. Egyszer, már alkonyat táján, a sziget déli pontján, a tenger felé fordított arczezal, Procop hadnagy felkiáltott:

— Nem csalódom! Világosságot látok.
— Hol? — kérde Servadac.
— Amott! nézzen csak oda, egyenest délre.
— Valóban, én is látom.

S a mint az alkony gyorsan éjre vált, a sötétség növekedtével a távoli világosság mind kivehetőbb volt.

— Hajó volna? — kérde Servadac.
— Ha csak égő hajó nem, — felelt Procop — mert lámpa ily távolságba el nem látszhatik. S még akkor sem látszanék ily magasságban.

— Egyébiránt, — tevé hozzá Servadac, — a világosság folyvást egy ponton van, nem mozdul — s nekem úgy tetszik, hogy némi visszaverődése is kezd látszani az éji ködökben.

Soká nézték, míg rá jöhettek, honnan ered a világosság. Egyszerre Servadac, mintha csak kijelentés sugallta volna, felkiáltott:

végre, — ez a vulkán s holnap ki fogjuk kutatni.

Haza sietve közölték észleletüket Timaseff gróffal, a ki azonnal késznek nyilatkozott, kísérsni őket a Dobryrán.

— Nem lesz szükségünk magára a Dobryránra, — mondá Procop; — a hozzá tartozó kis gőzszázad is elég biztos lesz ily csekély ultra s azzal könnyebben bánhatunk.

Másnap, márczius 11-dikén tehát szénnel ellátták a kis gőzszázadot, s csak egy fűtőt és egy kormányost vívé magokkal, megindultak, nagy bámulatára Ben-Zoufnak, a ki mitsem tudott a dologból, de a kinek a megbízhatatlan népség felvigyázatára a Kunyhónál kellett maradnia.

A szigetet mindössze 30 kilométernyi távolság választotta el azon pontjától a tengerpartnak, a hol a vulkán magaslott; s ők ez utat kevesebb mint három óra alatt tették meg.

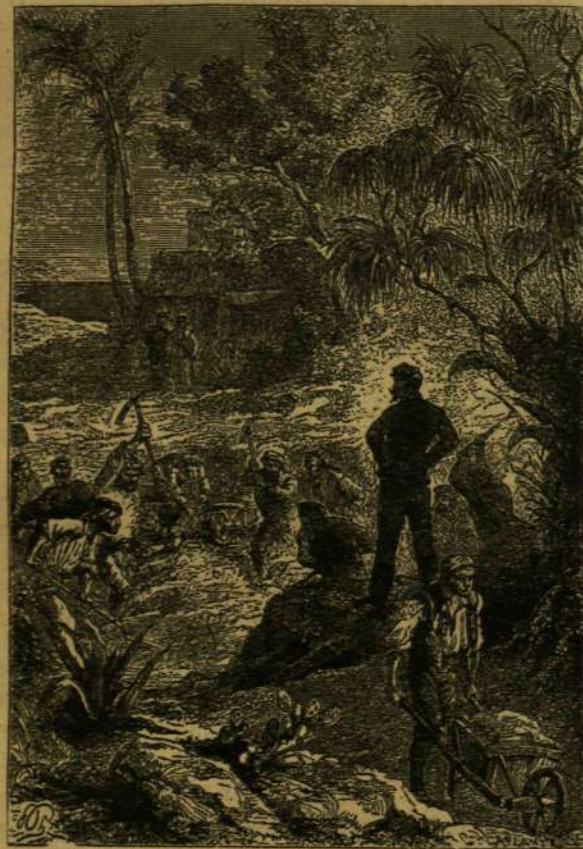
A csúcs egészen lángban állott. A kitörés nagyon erős volt. A Gallia légkörének élenye rendkívül gyorsasággal s mérvben vegyült a

mely a Gallia ásványországának, úgy látszik, egyetlen terméke volt. A szikla-oldal barázdákkal és repedésekkel volt borítva, a vulkáni rázkódások természetes következményeül, s nem volt valószínű, hogy a Servadac föltevése teljesülni fog.

Valóban ugy is lőn.

Egy nagy sziklatömb mögött, melynek csúcsa hegyesen és éles szögben emelkedett égfelé, szűk csarnokszerű bemenetre akadtak, mely mély barlang gyamánét vezetett a hegy belseje felé. Félelem s habozás nélkül léptek e bejárásba, bár a külső világosságot néhány lépésre már homály, majd teljes sötétség váltotta föl. Tapogatózva haladtak a szűk sziklamenetben előre, követve falai s folyósója különböző görbületeit, mind beljebb és beljebb. A hőmérséklet egyre növekedni érezték, s a sziklamélységben tompa, de erős és folytonos dörög hallatszott: a vulkán méhének vajudása, a természet e nagy kohójának dörömbölése.

— Előre! előre! — biztatta társait Servadac. — A végszükség a legvégtelenség merészséget

ÁSNI KEZDTEK.

RÖPÜLÉS LÓHÁTON.

SERVADAC HECTOR VÁNDORLÁSA.

— A vulkán! Az, melyet multkor a Dobryna fedelzetéről láttunk s megkerültünk volt.

S a kijelentés világosító erajétől áthatva, folytató:

— Procop hadnagy, megvan a mit kerestünk! A téli lakás, melynek fűtéséről maga a természet gondoskodik, a hol megfagyástól nem kell tartanunk. Lássá, az ég nem hagy el. Jöjjen, adjunk hirt a grófnak! Holnap odamegyünk, kikémléljük a helyet, a vulkán környezetét, ha kell belsejét, s meleg lakást találunk, ha mindjárt a kráterében is!

Mig Servadac a lelkesedés ihletétől elragadtatva így szókokolt: Procop hadnagy emlékeit szedte össze, s igyekezett tájékozni magát. Teljesen visszaemlékezett, hogy a tűzhányó hegyet csakugyan abban az irányban s azon a tájon látták a Dobryránól, füstcsóvával a tetején, mikor visszatérő utjokból a galliai tenger déli partján sziklafal zárta volt el utjokat, melynek előrenyuló fokát meg kelle kerülniök.

— Igaza van Servadac kapitány, — szólt

kitörő anyagokkal; vagy talán — mint a hold vulkánjai — ez is csak önmagából táplálkozott.

A sziklapart közelébe érkezvén, alkalmas helyet kerestek, a hol kiköthessenek. Félórai ide-oda lebegés után találtak is egy félkör alakú kis öblöt, mely nem csak a kis gőzszázadnak, hanem később a Dobryrának és a Hanzának is igen alkalmas kikötőtül látszott kinálkozni.

A naszádot tehát kikötötték s partra szállottak. A vulkánból kiömlő láva folyam a tulsó oldalon folyt alá s ömölt a tengerbe. Ez oldalon bátran megmászhatták a hegyet. A mint haladtak, meglepedéssel vették észre a levegő hőmérsékletének érezhető emelkedését, mely igen biztatólag hatott rájuk.

— Ha most a hegyoldalban valamely barlangot, sziklarepedést vagy mélyedést találunk: meg vagyunk mentve! — szólt Servadac.

— Keressük! — egészíté ki gondolatát a gróf.

Nehézség nélkül, mint könnyű gyíkok, mászták meg a hegymeredek s sziklás oldalait; mindenütt amaz ismeretlen közzel találkoztak,

is igazolja. A tűz ég, s tüzelőről a természet gondoskodik. Olesó fűtésünk lesz, csak belebb, belebb!

A meleg legalább is 15°-ra emelkedett már a fagyponot fölött. A sziklafal, ha tenyeröket hozzá nyomták, érezhetőleg meleg volt, a nélkül, hogy türethetetlen lenne.

— Lássák uraim! — szólt vigan Servadac, — ez a fűtőtö kemence oldal. Csak előre még!

(Folyt. követc.)

Egyveleg.

A Vozuv háborog. E tűzhányó hegy a közelgő kitörésnek mind egyre kétségtelembebbé váló jeleit kezd adni. Uj töbör (kráter) nyílt és egy újabb kup képződött rajta, melyből, mint Palmieri tanár jelenti, apró láva-folyócskák ömlenek ki. Máj. 30-án köveket is dobált magából a hegy, s éjjel a tűz visszavert fényét tisztán lehetett látni a hegy tölcserének belső oldalain.

Bem kardja.

Van a magyar nemzeti muzeum könyvtárában egy ritka fényvel kiállított diszmunka, mely az orosz czár zarszkoe-zelói híres fegyvergyűjteményének legnevezetesebb ritkaságait ismerteti, képbén s orosz és francia szöveggel. Van ott orosz, olasz, német, lengyel, francia, perzsa, hindu, török s egyéb keleti, részben történeti nevezetességi fegyver ismertetve, s azok között egy magyar is — Bem József lengyel tábornok, magyar altábornagy diszkardja.

Az orosz könyvben* a kard rajza mellett a következő szöveget találjuk:

„A konstantinápolyi gyártmányu görbe damasz-pengének jobb lapján keleties izlésű ezimerlap látható arab nyelven irt következő szavakkal: „A mit az Isten akar:“ a balfelelő lapon pedig a penge hosszában a markolattól kezdve lefelé e latin felirat: „Georgius Rákóczy II. 1643“ — továbbá egy paizs Erdély s a Rákóczy-család czimereivel, a melyek fölött tizenegy gyöngyű korona látható s az egész arannyal van damaszozva. A keresztalaku kézzél, valamint a zöld bársonnyal levont fahüvely egész foglalvánnya is dombornan vésett aranyozott ezüstből van s keleti izléssel készült köny-alaku korálombokkal van díszítve. A második karika tojásdad ezimerlapból ered, Erdély ezimerének közepébe helyezett Rákóczy-czimerrel s aranyozott ezüstből készült fejedelmi koronával megjelölve és korállokkal díszítve; ugyane ezimer ugyanazzal a koronával látható a kardhüvely végén is.

„A latin felirat a f. évszám és a czimerek a fegyverre kétségtelemül később alkalmaztatnak s nevezetesen a felirat és a pengén levő ezimer 1643-ban vagyis azon idő tájban, mikor Rákóczy Györgyöt Erdély karai és Rendei megválasztották meg atyja életében, hogy őt mint Erdély fejedelme kövesse; mig a másik két ezimer, melyek a hüvelyt díszítik, 1657 és 1660 közt készítettet arra, minthogy ugyanazon erdélyi ezimer, a czimerpajzs közepén a Rákóczy-család ezimerével, látható a II. Rákóczy György által 1657-ben veretett érmen is.

„A kardot, e nagyon érdekes történeti emléket, egy orosz csapat a folklók egyik vezérének, Bem tábornoknak holmiai közül ejtette zsákmányul 1849-ben a magyarországi hadjárat alatt. A kard vörös szatyánbőr tokba volt zárva, melyen arany betűkkel a következő felirat volt olvasható. „Emlék Bem hős vezérének a kolozsvári polgárnöktől 1849.“

Tehát, ha nemis Petőfi, de van az oroszok birtokában egy magyar kincs, melynek, mint többszörös történelmi emlékek előttünk magyarok előtt ereklye-értéke van.

Tudván azt, hogy a magyar közönség mindazt kegyeletes érdeklődéssel fogadja, a mi szabadságharcunk kiváló tényeire s szereplőire emlékeztet, utána jártunk, hogy e kard átadására vonatkozólag az adatokat megszereljük és sikerült is azokat megszerelnünk, öv. Czirják Antalné urnő szíveségéből, ki e kard átadásának egyik főtenyezője volt s ki a kért adatokat a következő sorokban volt szives közölni velünk:

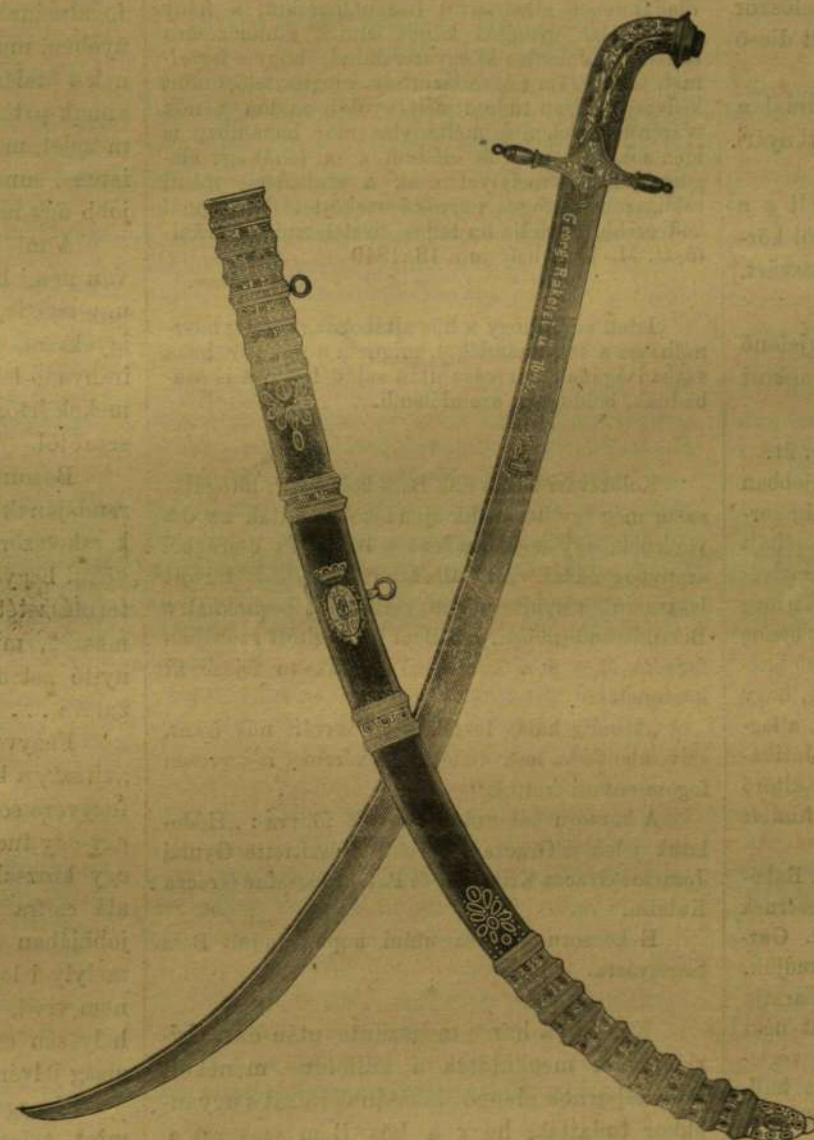
1849. april havában az erdélyi honvéd-

* Arsenal de Tsarskoje-sélo, ou Collection d'armes de sa Majesté l'empereur de toutes les russies. D'après les dessins originaux de Mrs le Prof. A. Rockathul et Nicolas Bogdanoff, avec texte explicatif par Georges de Kaemmerer Conseiller d'Etat actuel, dirigeant les Bibliothèques et les Arsenaux privés de S. M. L'Empereur. Petersbourg.

fegyverek megelőző sikerei után, melyek Bem József altábornagy és fővezér lelkes és önfeláldozó küzdelmeinek valának köszönhetők: az erdélyi hazarész a hadi bonyodalmak és kinos bizonytalanság tömegeiből nyugodtabb napokra eszmélvén: Kolozsvárt általános óhajítás nyílvánult a hazafias hálaérzetnek a megmentő hős hadvezér iránt valamely maradandó becslé emlék átnyújtásával adni kifejezést.

Báró Kemény Farkas honvédezredes és kolozsvári főparancsnoknak tudomására esvén, hogy Schütz József kolozsvári polgár tulajdonában a nagy Rákóczy-családról maradt kard létezik: ennek megszerelést tüzték ki czélul, s mialatt ő a kard vételárát 500 pengőforintban megalkuvá, a vételár egybeszerzése végett adakozások gyűjtése indult meg.

A gyűjtő özvegy Czirják Antalné volt, kitől a csakis kolozsvári lelkes honleányok adakozásából egybegyűlt összeget a gyűjtőivel

Bem kardja az orosz czár zarszkoe-zelói fegyvertárában.

együtt Groisz Gusztáv városi főbíró vevén át, a kard árát a tulajdonosnak kifizette s a még felmaradt néhány forintot a Karolina országos kórház alapjába szolgáltatta be.

A kard így megszerelve levén, annak fel-díszítéséről és átnyújtásáról kelle gondoskodni. Tokjának elkészítését Groisz Károly kolozsvári polgár eszközlé, díj nélkül.

Ez időben kilátás volt arra, hogy Bem Kolozsvárra jö, de jövelele közbejött akadályok miatt elmaradván, értesülések érkeztek, hogy Csányi László, erdélyi kormánybiztos fog hozzá utazni, minek folytán elhatározták, hogy a kolozsvári nők az emléket küldöttségileg a kormánybiztosnak fogják átnyújtani a hős tábornokhoz juttatás végett. A küldöttség tagjai voltak Bán Istvánné, öv. Czirják Antalné, Groisz Gusztávné, Hirschfeld Eliz, Inezédi Samuné, Móza Józsefné, Pataki Dánielné, Radnótfáy Ágnes, Szentkirályi Anna s több mások.

A küldöttség, nagyobb részt magyarba öltözve, Inezédi Sámuelnének a főtéri plébánia épületbeli szállásáról, hol ez időben férje, honvéd alezredes is sebesülten tartózkodott, kiindulván, Csányi kormánybiztosnak a főtéri gróf Bánfy-féle épületben berendezve volt szállására tartott.

A kormánybiztos előre értesítve levén a női küldöttség tisztelgéséről, azt ünnepélyesen és szívvelyesen fogadá, katonai és polgári nevezetességekből álló kísérete körében.

Uteza, udvar, szobák telve voltak lelkesült néppel.

Csányi vendégeivel együtt a küldöttség elé jött, bevezette s egyfelől a küldöttség, másfelől az urak két kört alakítottak.

Özvegy Czirják Antalné a küldöttség vezetője és szónoka ezután a kardot felajánlá a kormánybiztosnak a következő rövid beszéd kíséretében:

Tisztelt kormánybiztos ur!

Nem kötelesség szerű tisztelgés, de a legforróbb hála érzete hozott minket Ön elé, midőn köszönetünket kérjük Ön által Bem tábornoknak átadott; mert ki hibázthatja a lyánkát, a nőt, az anyát, ki kedvese, férje, tesvére, vagy gyermeke rabláncainak feloldozója előtt leborulva, köszönetet rebeg!...

Bem tábornok pedig mindez tevé, sőt ennél többet vivott ki: ő Erdély hazánkat önmagának adá vissza, ő szabadságunk fejedelme lőn, ki előtt meghajolni szívünk nemes, ellenállhatlan szücsége.

Hol az ajándék, mit neki hálaemlékül nyujthatnánk?

Im fogadja számára a fejedelmi kardot, mely a lovagias, a hazáért anynyit áldozó és szenvedő hős Rákóczy-családról szent ereklyeként maradt fenn, kétszáz év óta hever hüvelyében elrejtve, télenül, — fejedelmi volt multjában s fejedelmi leend jövőjében is, mert tulajdonosa oly trónt öröklött minden hű hazafi keblében, mely csak az erénynek földünkéről eltűntével dülhet meg.

Adja tudtára egyszersmind a hős tábornoknak, hogyha bérezeinket, melyek diadalaitól visszhangzanak, áldásaink közt elhagyandja: azon egyetlen óhajításunk kíséri, hogy imádot hazája s dicső nemzete számára is vívhassa ki mielőbb azt, mit nekünk nemes vérevel szerze meg: a szabadságot.

Erre egy kolozsvári nemzetőr, Groisz Károly díszpárnán behozá a kardot s átnyújtotta a kormánybiztos kezeihez.

A kard hüvelyé ezüst volt, dúsan aranyozva s kitűnő nagyságu antik klárisal kirakva. A kardkötő, melybe számos honleány varrt, piros bőrből készült, külfelén arany fonallal és bulionnal varrott babérfüzérrel. Csátja ezüst volt, aranyozva. Rámetszve állott Bem neve és az évszám.

Csányi László kormánybiztos a jelenet hatása alatt mélyen meghatva a kard átvétele után meleg hazafiaságtól sugárzó beszédet tartott, melyben egybek közt a spártai nőkhöz hasonlított erdélyi nőknek meleg elismerést mondott, mit az egybegyűlt nép lelkes éljenzése követett.

Másnap erre a kormánybiztos etnak indult a hős tábornokhoz s az emléket átadá kezeihez.

Bem József ünnepelt bajnokunk azután június 21-én Kolozsvárra jött s megérkezése után gróf Teleki Sándor ezredes, a tábornok kedvelt orvosával, Gieszterrel, a kolozsvári nőket legott azon kedves tudósítással tisztel meg, hogy a

tábornok őket látni és a kardot megköszönni ohajtja, mívegre találkozó-helyül a b. Jósika-féle külmagyar utca kertét s időpontul délutáni 4 órát tűzte ki.

A tábornok a főtéri gr. Bánffy-háznál volt pár órára szállva s azt a szívből jövő lelkesedést, melylyel a nép őt fogadja, leírni nincs toll; szalásától kezdve ki a b. Jósika-kertig az elvezető ut virággal és fűvel volt behintve s a tábornok az uton a népek ezer meg ezer torokból eredő szakadatlan éljenzése közt jutott el a kertbe.

A mint a kertbe beljebb ért, megállott s jobbról gr. Teleki Sándor, balról Gesztesi foglaltak oldalán helyet. Ekkor a nőküldöttség eleje járult s tagjai egy-egy virágkoszorút helyeztek a tábornok lábaihoz.

Oly igen meg volt hatva az agg hős, hogy csak idő multával birt szöhoz jutni. „Meine Damen!“ — szölt — „ich sollte mich Ihnen zu Füssen werfen, wegen des schönen Andenkens, womit sie mich verehrt haben.“

Ekkor hallották a kolozsvári nők először és utoljára az oly hön tisztelt és szeretett dicső Bem tábornoknak kedves hangját.

Az arisztokracia ugyanez alkalommal a kertben virágfüzérekkel ékesen feldíszített nyári lakban fogadta őt dús terítéssel.

Pár óra mulva ezután az ünnepelt s a kolozsváriak emlékében ma is tiszteltől környezve élő nagy hős örökre elhagyta Kolozsvárt.

*

A Kolozsvárott 1848—9-ben megjelenő „Honvéd“ című lap 151. számában Bem akkori látogatása következőleg van leírva:

Kolozsvár, jun. 21.

Bem atyánk, kit e czimmel véltünk legjobb megismerhetni, Nagyváradról, hová az ország kormányzóival értekezés végett ment volt, ma déltáj városunkba visszaérkezett. Az értekezésnek, melyeket körünkben léte keltett, hasztalan kísérténők meg leírását. Minden kebel egy szentgyház volt, s benne az ima tárgya Bem volt. Megérkezéssel legelső téteménye volt intézkedni a városi hatóság útján, hogy 40,000 katonai vászon-ruházat készíttessék, a leg-rövidebb idő alatt. Ebd után megjelent a Jósika-féle álladalmi kertben. A nagyszámú nép kitörő örömradiással üdvözlé, s virágkoszorukat hintett utjába.

Itt fogadta lelkes nőink küldöttségét, kik Rákóczy kardját, díszes készületben adák a hős vezérnek. Csányi volt orsz. biztosunk által, emlékjélül. Gazdagon terített asztal várt reá; de hiszen tudjuk, hogy ő, a népembere ritka példánya, nem barátja a vitelliusi lakomáknak. Szellemi élvezet volt neki az őt körülönlő nép öröm-ittassága, s mi végtelenül boldogok valánk, hogy nyájas szavait hallhatók, s mosolygó arc kifejezését szemlélhetők. Hiszen ő hozott ki minket a szolgátságunk házból, ő adott vissza a szabadságnak és nemzetnek.

Este a város fényesen kivilágítottatott. Színházi előadás a nagy vendég iránti tisztelet igényei szerint volt rendezve. Színház után pedig nagyszerű fényesenél tiszteltetett meg.

22-én reggel elutazott. Hová? Ő tudja. Merre honboldogítási tervei parancsolják.

Kisérők szavakban ki nem fejezhető áldás-kívánataink.

A „Honvéd“ egy másik számában még a következő érdekes közleményt olvassuk egy emlékjárandokról, melyet szintén kolozsvári nők adtak a hős tábornoknak:

Kolozsvár, jun. 21.

Városunk lelkes női egy drága himzetű nyereg-takarót készítettek Bem hős altábornagyunknak emlékül.

Nem lévén szerencsés e város szabadságát ez év kezdetén eltávoztása óta körében tisztelhetni, kivéve a legközelebbi egy pár percet, nem nyílt alkalom lelkes hölgyeinknek inkább a tisztelet s hála érzelmei, mint beléértéke miatt becses emlékjel személyes átnyújtására. Felkérték tehát hölgye-

ink e teendőre országos t. h. korm. biztos Szentiványi Károly urat.

A t. h. korm. biztos ur kézbesítette az emlékjelt, s erről a vállalat egyik kezelőjét, Csiki Samuánó derék polgárnót következőkben értesíté:

Valamint megisztele éretem magamat, midőn Kegyed megkért, hogy Kolozsvár lelkes női által Bem altábornagy ur számára készített pompás lótakaró átadásának eszközlője legyek, ugy szerencsésnek érzem magam, hogy Bem altábornagy ur színtoly hősies, mint gyöngéd hála nyilatkozatát ide mellékelve én kiülhetem át kegyednek. Fogadja kegyed szivesen egy kisérő soraimat, mint valódi tisztelem nyilvánítását. Kolozsvárt jun. 20 1849 orsz. t. h. biztos:

Szentiványi Károly.

Bem altábornagy ur levele o. t. h. k. biztos Szentiványi Károly urhoz.

Ön szives volt egy igen szép ajándékot, mint emlékjelt Kolozsvár hazafiás érzelmi hölgyeitől, nekem átküldeni. Midőn e fáradságért köszönetet mondok, egyszerűsággal kérem önt, kormánybiztos ur, sziveskedjék érzelmeimet a szép ajándékozó nők irányában kijelenteni, és biztosítani őket, miként nem óhajtok egyebet, mint hogy e pompás-lótakarót a leigazott zarnokság feletti oly sok diadalmenet alkalmával használhassam, a hány aranyzalat gyöngéd kezeik emek kihímezésére leöltöttek. Jelentse ki egyszerűsággal, hogy e figyelmet, mely rem néve színtoly megisztelő, mint kedves, hálásan tudom méltányolni, midőn a nők részéről figyelem és méltánylás már hazámban is igen sokat nyomó volt előttem, a mi tehát egy idegen honban, melylyel csak a szabadság iránti rokonszenvül fogva vagyok összeköttetésben, annál kedvesebb. Fogadja ön teljes tisztelem nyilvánítását. M.-Vásárhely jun. 18. 1849

Bem.

Isten adja, hogy a hős altábornagy addig használhassa a szép ajándékot, migem a magyar haza szabadságának kivívása után saját hazáját is szabadnak, boldognak szemlélندی.

Kolozsvári lelkes nők Bem kolozsvári látogatásakor még egy harmadik ajándékot is adtak az ősz vezérnek, egy koszorút „ezüst babér és cserágból aranybogyókkal. Az álladalmi kertben tartott lakoma után nyujtották át ketten a tábornoknak a Biazini-vendéglőben, hol Bem kivilágított szobában fogadta őket s a következő szavakban fejezte ki köszönetét:

„Mindig hálás leszek a kolozsvári nők iránt, szívemből véve leszek emlékek s véretem is szivesen fogom ontani éretők.“

A koszoru két szárán ez állt fölírva: „Hódolatuk jeleül a Gracza-nővérek.“ Készítette Gyulai Józsefné Gracza Krisztina és Pataki Józsefné Gracza Katalin.

E koszoru átadása utáni napon indult Bem Segesvárra.

Később, a harc megszünte után özv. Cziráknának megküldték a külföldre menekült Bem tábornok aleppói lakásának rajzát s ugyanekkor tudatták, hogy a hős Bem szerkerét a muszkák Erdélyben Maros-Ludasnál fogták el s e szerkerén podgyásza közt volt minden kedves emléke: a Rákóczy-kard, a szép, díszes nyereg-takaró s a klárisál kirakott kantár: mind a kolozsvári nőktől együttesen adott emlékek, melyek oda vesztek.

Igy jutott a diszkard az orosz czár zarszkoa-zeloi fegyvergyűjteményébe.

A k o z á k .

(Képpel)

Ecce homo; az ember, a kit ujságolvasó korunk a kezdődőfélben levő „szentiványi“ (hosszu) háboru legbősének kandidált, a kiról a történelem legdicicsényesebb tüneménye — föltétlenül ugyan — azt jósolta, hogy még e század végén Európa urává lesz, ha t. i. Európa nem lesz köztársaság, (a mire pedig köztársasági — francia — előtánczosunk épen most édeskevése kedvet mutat) — tehát, quod erat demonstrandum, elégé érdekes, noha bizony

kivált előttünk épen nem rokonszenves, sőt, ha szabad még ma így szólnunk, egykissé utálatos alak.

És pedig nem is azon értelemben, melyben például maga az ördög, mely minden réttentessége és borzasztósága dacára is, némi aesthetikai érdeket bir kelteni. Mert az ördögben van legalább két tulajdon, mely az ugynevezett tragikai érdeket keltheti föl: furfangos szellemességének és istennel dacoló vakmerőségének rendkívülisége. Ez okból, midőn rettegjük, egyszerűsággal bámuljuk is.

A kozákat azonban nincs miért bámulunk, mert furfangja, sőt vitésége sem közelíti meg a mi huszárainkét, a miért a mi lovasságunk még a legyőzött tartományokban is némi népserűségnek örvend, s minél fogva a huszár név a kerek világon a dicsőség bizonyos jogzímévé és fegyverneme, öltözete általános kincsévé váltak az emberiségnek.

A kozák ellenben csak inkább a brutalitás fogalmának személyesítője a világ közvéleményében, mumusa az európai művelt emberiségnek s általános a hit, hogy a hol az ő lova jár, annak patkója letiporja a szabadság, művelődés mezejét, mert „más a mi istenünk és más az ő istene, ennél fogva erőneyei sem azok, melyek a jobb ügy harcossainak erőneyei.“

A mi különben külsejét illeti, abban már van némi hasonlatossága az ördöggel. Legalább ugy látszik, kiöltözöttségében uralkodó lehet az igyekezet, minél ijesztőbbnek tüntetni föl, s irányadó lehet a szempont, mely szerint a gyermekek irtóznak a koldustól és a füstös kéményseprőtől.

Bozontos a süvege, szakála, hosszú revere-rendájának prémje, még a puskája is fekete kecske szőrös bőrébe van takarva; a sok bozont közül hegyesedik ki némi komikummal vizslai természetét jellegző pisze orra, melyet a természet, mint kozákságának valódiságát bizonyító „stemplit“ nyomott széles csontos ábrázatára . . .

Fegyverrel is teli van rakva, mint olyatén „vitész“, a ki nem annyira karja erejében, mint fegyvere sokaságában bizik. Mellén két oldalról egy-egy tucszat tölteny. A derekát szorító övről egy kinzsal (tör), egy hosszú pisztoly lógnak alá czifra tokban. Balra rezes tokban kardja, jobbájában pedig az elmaradhatatlan korbács, melylyel lovát úti-veri untalan, mert sarkantyut nem visel, a mit különben igen jellemzőleg és helyesen cselekszik, mert a sarkantyú a lovagiság jelvénye.

Nyerge is sajátos, előlhátul kibástyázva, mint valami kigyerek szék; ülése hátulról előre lejtős, hogy félig állva ül benne.

Mindezen külsőségeket rajzunk hiven föltünteti.

Mindenesetre félelmetes had, mert hiszen, ha nem is ama dicsőbb, a magas, nemes eszmékért lelkesülő erkölcsök, de a vadság bátorsága, vitésége tagadhatlanul megvan benne, és a mellett — sokaságának ijesztő mérve és tudata az, a melynél fogva veszélyes lehetne bármely európai seregére még akkor is, ha vitéségben az „oláh dorobánczokat sem mulná fölül. — Pedig már ezeknél csakugyan sokkal fenébb gyerekeknek tartja őket, és méltán, a katonai szakértők körök véleménye.

Ők tehát könnyű lélekkel mondhatják, hogy ne segítsen se nekik, se a töröknek senki, csak nézzék mit csinálnak.

No hát hiszen mi csak nézzük is (noha nem csodáljuk, ha ugyan csak nézzük, és előbb-utóbb nem fogunk nekik segíteni.

Vajha meg ne bánjuk!

—jd—

Hogy ment Guyon Komáromba?

Guyon életrajzában azt mondja az életrajz írója: „Ilyen ember — t. i. Guyon — kellett arra a vállalatra, hogy a magyar seregektől elvágott s minden felől ellenséggel körüvezett Komáromba — mint haboktól ostromlott szigetbe száraz lábbal — bemenjen, s annak parancsnokságát átvegye. Guyon ennek a feladatnak is megfelelt ezer veszély közt, álrühában, ellenséges csapatokon át, egyenesen Komáromnak tartva stb.“

Az író valószínűleg azt az ép oly ügyes, mint vakmerő utat érti itt, melyet Guyon a Tiszától Nagy-Sarlóig tett ellenség által elfoglalt vidéken, gyakran ellenséges csapatokon keresztül, sőt egyszerű Nugent osztrák tábornok szemeláttára is.

Azonban ez utnak vége is nevezetes bravour, melyre csak az „oroszlán-szívi“ vállalkozhatott oly könnyedén.

Guyonnak utatitása volt „lehető gyorsan“ Komáromba jutni. Ő ez utatitásnak a szó teljes értelmében angol pontossággal akart megfelelni. Utját nem is keletelték önkényesen tovább egy napnál. Ez az „egy nap“ a nagy-sarlói ütközet volt, melyben szereplése a vidék pontos ismerete miatt döntő fontosságú vala.

Komárom Vág felőli oldala ápril 22-kén, csallóközi oldala ápr. 23-án, igmándi oldala ápr. 26-án szabadított fel. Guyon várhatott volna legalább ápril 22-ig, hogy a várba bejuthasson. De nem várt. Ő a váróló akart már közreműködni a felszabadítás nagy munkájában.

A nagy-sarlói csata utáni napon közlé ter-vét a császár-huszárezred tisztikarával. Kevés, de elszánt legényre volt szüksége, hogy a Vág felőli oldalnál álló ellenség sorain keresztül hatolhasson. A vakmerő tervre Kutassy Ignác százados hatvan kiválasztott legényvel vállalkozott.

Ápril 21-én hajnalban robogott keresztül a kis csapat az osztrák előőrökön, majd a felriasztott csapatok keresztüzn keresztül, eltiporva maga előtt az utban állókat. Még a vár sánczairól is jöttek elbő levelek, el nem gondolható, hogy miként jöhete az osztrák sereg felől az új várparancsnok a honvéd huszárok élén.

A csetepaté — melynek az osztrákok ébersége mellett szomorú vége lehetett volna — 3 vagy 4 sebesültbe került a mi részünkről.

Miként fogadta a várórség és a lakosság Guyont: azt leírja Horváth Mihály. E kalandot azonban nem említi, sőt azt állítja, hogy a vár Vág felőli oldala már 21-kén felszabadult. Ez történetileg nem való. Wohlgemuth csak 22-én vonta el onnan a csapatokat.

Kutassy századosról megjegyzem, hogy ő 1849-ben kegyelem útján 12 évi várfogságra ítéltetett, melynek egy részét a munkási várban tölté. Most a honvéd-huszároknál alezredes s bajtársainak egyik büszkesége.

C—s.

Irodalom és művészet.

A magyar irodalomtörténetirás ismertetése. Irta ifj. Szinney József. Ez a czime egy 95 nagy 8-adrét lapra terjedő kis munkának, melyet a szorgalmáról már dicseretesen ismert fiatal irodalomtörténet-büvartól, ki legközelebbi akadémiái jutalmat is nyert egy irodalomtörténeti munkájával, legközelebből vettünk. Czvittingertől (kinek „Specimen Hungariae Literariae“ című műve 1711-ben jelent meg) Toldy Ferencz vázolja irodalomtörténetünk fejlődését, itt-ott kritikailag is igyekezve tárgyalni az egyes főbb irányokat s műveket. Kár, hogy az irodalomtörténeti monografiák közül csak azokra terjeszkedik ki, a melyek egész korszakokat vagy irodalmi ágakat ölelnek fel, s az egyes tárgyakkal vagy írőkkel foglalkozó monografiák közül még az oly kitünőknek is, mint „Vörösmarty élete“ és „Katona s Bánk-bánja“ Gyulaiól, vagy a „Csokonay Dorotytyájá“ Salamontól, csak czimeiket említi meg, sokat pedig meg sem említi. Ha nem akarta volna oly hamar közrebocsátani művét, teljesebbet (s jobbat is) adhatott volna. Azonban így is figyelemre s elismerésre méltó kísérlet. Sem kiadója vagy bizományosa, sem ára nincs följegyezve.

Tóth Kálmán összes költeményeinek új kiadását Ráth Mór megvette s már sajtó alá is adta. De csak őszszel fog megjelenni, kétféle: díszes és egyszerű kiadásban, mind a kettő a költő fényképevel.

Rétmívelés, különös tekintettel az alagsóvezésre és öntözésre. Irta Kacsay Jenő. E mű a földmívelés, ipar és kereskedelmi miniszterium által pályadíjjal lón jutalmazva, ugyanaz adta is ki, s az Eggenberger-féle könyvkereskedés útján kapható. Ára felette mérsékelt 1 frt 20 kr-ra van szabva. Valóban lézagnpótló, korszerű munka, mely a rétmívelés kerüli teendőket szakavatottsággal ismerteti és tárgyalja. Legnagyobb része a rétműzésről s az ehhez szükséges készületekről, csatornázásról, alagsóvezésről, vízelállítástról, stb. szö. E része inkább a szakemberek által használható. A mű az a része azonban, mely a nyers és száritott vagy félig száritott takarmánynak más-másnemű elkészítéséről és tölre eltételéről szól, minden gazdának figyelmét megérdemli. Nyelve, irálya világos. A művel közönsök sokoldalú felvilágosítást talál benne a külföldi rétművelésről is. Csinos fatetszetű ábrákkal van ellátva.

„Gyümölcsészeti vázlatok.“ Irta Bereczky Máté. E csaknem 30 ivre terjedő mű már azért is figyelmet érdemel, mert a szakirodalom egy külön ágában magyar nyelven utórró jelenség. A jeles szerző könyvéhez irte előszavában szerényen azt jegyzi meg, hogy e munka nem rendszeres mű, s ő csak anyagot gyűjtött annak számára, ki egykor a magyar gyümölcsészeti rendszer megírására vállalkozni fog. E szerény állítást megallofja terjedmes és szakavatottan írt könyve, mely a gyümölcsészeti minden jelenséget felfedez, s kiterjed a gyümölcsenyésztés egész birodalmára. A könyv legnagyobb része gyümölcs-leírásokat tartalmaz, mert arra, hogy a gyümölcsészet, s így a gyümölcs-ipar is hazánkban lendületnek induljon, elkerülhetlenül szükséges, hogy az egyes gyümölcs-egyenekeket, fajokat ismerjük. A derek szakmunkának kétségkívül lesz kelete, minthogy a gyümölcsészetnek újabb mind-mind több kedvelője akad nálunk is. A mű szerzőnél, Mező-Kovácskázán (Csanád megye) 3 frt előfizetési áron folyást kapható. Ajánljuk a gazdák közönség figyelmébe.

Fővárosi kirándulóknak kalauzul szolgálhat Solyom Jenőnek egy című könyvecskéje: „Buda déli környéke és keserűvízforrása“, történeti, régészeti, helyirati és természetudományi szempontból. A kis füzet sok érdekest mond el; különösen előszeretettel viseltetik a Promontor s Buda-Eörsig terjedő vidék története iránt s Kelenföld elnevezése újból forgalomba hozatala mellett buzog. E munkát az új-budai birtokosok hét pályatára közt jutalommal tüntették ki, s ha pártolás mutatkozik, szerző nagyobb művet is fog kiadni e tárgyról. A 4 ivnyi füzet ára 40 kr, s kapható minden könyvkereskedésben.

„IX. Pius pápa élete“ című kis füzet jelent meg Úrge László könyvkereskedésében Budapesten; ára 30 kr.

A Légrády testvérek kiadásában megjelent: „Firmenbuch aller Handels- und Gewerbetreibenden des Königreiches Ungarn.“ Magában foglalja Magyarország, Erdély, Horvátország, Szlavonia és a határvidék összes bejegyzett czégeit. A vaskos kötet ára 2 frt. Kár, hogy idegen nyelven adták ki, s nem magyarul.

A jogi ismétlő könyvek gyűjteményéből, melyet az Eggenberger-féle könyvkereskedés ad ki, megjelent az 5-ik füzet, mely a magyar alkotmány és jogtörténet tárgyalja kérdések s feleletekben. A füzet ára 40 kr.

Az új tankönyv. Lafite Emilnél megjelent: „A német nyelv sajátossága“, a magyar nyelv sajátosságokra vonatkozó jegyzetekkel. Irta Nordheim Gyula, a budapesti keresk. akadémiá tanára. Ára 1 frt 20 kr. A jelen kötet a kereskedelmi akadémiá tankönyvei között foglal helyet.

Folyóiratok. A „Természettudományi közlöny“, a természettudományi társulat folyóiratának június havi füzeté következő érdekes tartalommal jelent meg: „A föld lassu emelkedési és sülédési“, első közlemény. Hunfalvy Jánosól. „A geológiai kormeghatározásról“, Cotta Bernhard után, közli Pető Gyula. „Apróbb közlemények“ az ásvány, élet-, természet- és vegytan köréből sat. E folyóirat a jövő hónaptól kezdve „Hirdető melléklet“-tel fog megjelenni. — A: „Egyetemes philológiai közlöny“ május-juniusra szóló füzeté több érdekes értekezés-

sel, irodalmi ismertetéssel s egyes aprósággal jelent meg. A czikke alatt a Hofer Károly. ifj. Szinney József, dr. Bászal Aurél, P. Thewrewk Aurél, a külföldi Neumann, aztán Kárfy Titus és Tély Iván neveivel találkoznak. — A „Századok“ június füzeté megjelent a következő nagyobb közleményekkel: Pauler Gyula. „A magyarok meglepetéséről“ írt tanulmányának folytatása; Gyárfás István történeti rajz „A fekete seregéről“ és Zslinszky Mihályól „Bonfinus Aurál történetirő jellemzése.“ Fabricius Károly vázlatokat közöl a szonyói régi városi könyvből; ezeken kívül több érdekes kisebb közlemény. — A „Figyelő“ irodalomtörténeti közlöny június füzetében Thaly Kálmántól találunk adalékokat a Főköly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez, s Deák Farkas mutat be a nemrég elhunyt Szalay Ágoston régészeti és történelmi gyűjteményéből „Egy Vamitatum vanitas-féle költeményt a XVII-dik század első feléből.“ ifj. Szinney Józsefől „Toldy Ferenczről.“ ifj. Fejérfarkas Lászlóól „Szellemi élet az Arpadok alatt“ czimű tanulmányt, s dr. Ballagi Aladártól „A budapesti könyvkereskedés 1790-iki viszonyairól érdekes adatokat s ezeken kívül még számos irodalmi történeti adalékokat tartalmaz e füzet. — „A magyar mérnök- és építész-egyesület közlönye“-ből megjelent az 5-ik füzet. Seefehlner Gyula nagyobb s több rajzzal illusztrált tanulmányt kezd meg benne a budapesti összekötő vasút tervezetéről és építéséről. Gonda Béla pedig a torontalmegyei tiszai zilipekről szóló czikket fejezi be. E két nagyobb dolgozaton s egyesületi tudósításokon kívül még több apróbb közlemény van benne.

Uj lap. Debreczenben Szatmári Károly „Polgártárs“ czimű társadalmi, ipar, kereskedelmi, tanügyi s közgazdasági lapra bocsátott ki előfizetési felhívást. Programjában megemlíti, hogy a józan demokracia elvét képviseli, politikai kérdések vitatásába nem bocsátkozik, de különösen Debreczen város, Hajdúmegeye és vidékének érdekeit fogja nemzeti szellemben képviselni. A lap július 1-én kezd meg pályáját. Megjelen hetenkint egyszer vasárnap nagy ivalakban. Előfizetési ára negydekre 1 frt 50 kr, mely Szatmári Károlyhoz, (Debreczen, kismester-utca 1385. sz. a.) küldendő.

A nemzeti színházban Donadio Bianca k. a. bevezette vendégjátékait, melyeket a szorgalmas színházlátogatói kedvet föltéve lehagoló hőség dacára is mindvégig szép számmal élvezett a közönség. E hó utolsó napján a színház bezárják s kezdődik a nyári szünidő, mely ez idén négy hétig tart. Az előadások augusztus 1-ével kezdődnek újra, több új darabbal ugy a dráma, mint a dalmú köréből.

A népszínházban most egy új és látványos operetterre készülnek, a „Szép Melisinda“ cziműre, mely napokban kerül színpadra. Berlinben nagy hatással és sokszor adták; onnan kapta meg a színház a díszleteket is. Legújabbban Offenbach „Kékszakáll“ operettejének fölelevenítésével tarkították a játékrendet. A kellemes zenéjű operette ma már nem hatott az újdonság ingerével, s előadása is csak közép-szerű maradt. Soldosné (Boulotte), Együd (Bobèche király) és néhol Solymosi (Popoláni) játsztak annyi elevenességgel, és jókedvvel, mennyi egy jó előadásban kiválóbb részt képvisel, de a többiek kényelmesen középszerűsködtek, elejétől végig.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémiá jun. 25-én tartotta utolsó ülését a nyári szünidő előtt. Az ülésen a másodtitkár felolvasta Karcsonyi Guidó levelét, melyben a gróf tudatja az akadémiával, hogy beleegyezik, hogy a Karacsonyi-féle drámai pályázat jutalma az akadémiá rendelkezése alá bocsáttassék; az esetben, ha a pályázat két ízben is meddő maradna. Az akadémiá a pályadíjat a következő czélokra fordíthatja: megjutalmazhatja vele a legközelebbi öt év alatt megjelent legjobb színmű íróját; vagy a dramaturgia körébe tartozó elméleti vagy irodalomtörténeti dolgozatot irathat akár megbízás, akár pályázat útján, vagy a legközelebbi öt év alatt megjelent ilyenmű legjobb munka szerzőjének jutalmazására fordíthatja; vagy végre ő vagy klasszikus drámai művek fordítására vagy utólagos jutalmazására használhatja fel. Az összes ülés helyeslő tudomásul vette ez indokozást. Több apró tárgy elintézésére után Lónyay Menyhért jelentést tett gr. Széchenyi István hátrahagyott iratainak megrettéről. Széchenyi iratai a gróf végrendeletére folytán tudvalevőleg a Tasner-család tulajdonába mentek át, mely azokat elárnsítani szándékozván, a magyar tudomány akadémiá lépéseket tett azok megvá-

Egy hatvan használt pelti sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 15 krajczár; többszöri ígatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígatás után 90 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalkó számára hirdetések elfogadása: Hasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Sellenstraße Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

WALSER FERENCZ
első magyar gép- és tűzoltószergyár, harang- és érezőtödéje.

ajánlja szabadalmazott új szerkezetű **fecskendőit**, tűzoltó-egységek **legénységi felszereléseit**, vállalkozik **kutak, szivattyúk** és **harangok** készítésére.

jótállás mellett a legutányosabb áron.

Különös figyelmébe ajánlja a nagyérdemű gazdaközönségnek, saját-készítményű és transatlantia szivattyús **kutait** és **gyáranak vízvezetékei** teljes felszerelhetőségre nagy figyelemmel külön felállított vizművészeti osztályát.

Mintaszerelesek, képes árlapok, kívánatra rendelkezésre állanak.

Fisktelep Erdély és Románia részére: Kolozsvárt, belsõmonostor-utca.

Minden eddigi világtárlaton, haladás, jóízlés és versenyképességéért, első díjakkal jutalmazva.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden előfizetőnek bérmentve megküldetik:

AZ OZMÁN URALOM TÖRTÉNETE EUROPÁBAN.

Írta **Dr. LAZÁR GYULA.**

Első kötet.

(214 iv, 8-rít, borítékba fűzve.)

Az egész mű előfizetési ára két kötetben 4 frt.

A második kötet, mely az ozmán uralom történetét Európában egész a jelenkorig tárgyalja, legközelebb megjelen, s az előfizetőknek azonnal bérmentve megküldetik.

Egyes kötetek nem fognak eladtni.

Azon érdeklődést, melyel nemzetünk a török birodalom sorsa iránt régóta viseltetik, a legutóbbi politikai események annyira fokozták, hogy a fentemlített mű első kötetének kiadásával egy napig se akarunk késni.

Az ozmán birodalom történetének ismerete napjainkig, megkönnyíti és képesebbé teszi a keleti népek ama nagy drámájának megértését, melynek első felvonása épen most kezdődik, s melynek mi — legalább egyelőre — nézői leszünk.

Ha pedig nemzetünk is hivatva volna e drámában szerepet játszani, úgy a történelem — e nagy mester — bennünket is meg fog tanítani szerepünk helyes felfogására.

Csodálatraméltó a természet ereje,
ha az kellő módon alkalmaztatik.

Bojtorjángyökér-szesz

a legrégibb időtől fogva mint a szörnővés bármely nemének legálsikeresebb szere ismeretük, s a benne foglalt szörnővésztő anyagoknak általam létesített koncentrációja által valódi feltűnést okozó szerré emelkedett, úgy annyira, hogy fiatal 15 éves emberek rövid pár nap alatt **tömött szakállt** kaptak. Bizonyítéka ennek, miszerint felszólítottam, ajánlanium figyelembe azon helyeket, hol a haj- vagy szá kállnövés alkalmazatanná válhatnék, miután a megkent helyeken, habár eddig ott még a hajnak nyoma sem lett volna is látható, vagy több évi kopasság után is az eredmény bizto s a hatás meglepő gyors. Hajhullás ellen **tüstent használ.** Még a bécsi „Medizinische Zeitung” is oda nyilatkozik, miszerint a bojtorjángyökér-szesz a legjobb minőségben kapható csak az előállító

Winkelmayr J.-nél
Bécs. VI. ker. Gumpendorferstrasse 159.
Budapest: Török József úrnál, király-utca 7.
Egy palaezka ára, több nyelven írt használati utasítással együtt, 90 kr. Postai küldésnél 10 kr. csomagolási díjjal több. 3214

Minden régi köhögés ellen,
Életnagyságú **fehér mellszörp,**
arczképek,

oly gyógyszer, mely még soha sem használtott a legkielégítőbb eredmény előidézése nélkül. Ezen szörp már az első használatnál feltűnőleg jótékonyan hat, sőt a gőrcs és köhögés mellett a nyúlós és megrekedő nyálka kiköhögését, azonnal enyhíti a gége ingerlékenységét és rövid idő a att eltávolít minden, ha még oly heves, sőt magát a legveszélyesebb szarabtegeztégi köhögést, és a vérhányást is.

Ára 1 egész üvegnek 3.60, egy fél üvegnek 1.80, egy negyed üvegnek 90 kr. 30 5

Mayer G. A. W., Breslauban,
Főraktár Budapesten: T r k József gyógyszerész úrnál, király-utca 7. sz.

Édeskuty L.,
magyar kir. udvari ásványviz-szállító
Budapesten, Erzsébet-tér 1. szám.

Természetes ásványvizek és forrástermények telepe.

Főraktára:
Adelheid, Bártfa, Bilkezd, Bilin, Borszék, budai keserűvíz-források, Buziás, Carlsbad, Cigolka, Csiz, Franzensbad, Előpatak, Ems, Friedrichshall, Fřed, Giesshübl, Gleichenberg, Hall, Igmánd, Johannsbrunn, Ivánd, Kissing, Klausen, Koritnica, Lipik, Luhi, Luhásovitz, Marienbad, Olenyova, Parád, Prebla, Püllna, Pymont, Radein, Rohitoch, Saldschitz, Schwalbach, Selters, Spa, Suliguli, Szántó, Saliás, Szolva, Szulin, Vichy és Wildungeni forrásoknak.

Ezen régi czég, valamint az orvos urak, úgy a t. cz. közönség bizalmát bírván, gyors fogyasztásnak örvend, minek folytán azon helyzetben van, mindenkor friss töltésű vizekkel szolgálhatni.

Az ásványvizek valódisága és frisesége tekintetében, a készletek a városi főorvos ellenőrzése alá vannak helyezve.

Árjegyzékek kívánatra ingyen szolgáltatnak ki.

Ásványviz-ivoda.

A közfelfokvó kellemes sétány és füzetben tett kőszület nagy alkalmat nyújtand az ásványviz gyógyhasználatára, megjegyezvén, hogy az eddigi helyiséget tetemesen megnagyobbítottam.

Marienbadi, seltersi, luhi, koritniczai és budai keserűvíz pohárszámra is szolgáltatnak ki.

A cséplési idény közeledtével felhívjuk t. cz. **gazdáink és földbirtokosaink** figyelmét igen mérsékelt áru

legjobb minőségű salgótarjáni TÖMÖRSZENÜNKRE,

mely csak nálunk megrendelhető és más hasonló elnevezés alatt forgalomba hozott szénnel össze nem tévesztendő.

Salgótarjáni köszénbánya részvény-társulat
Budapest, József-tér 6-ik sz.
(Utánnymot nem díjaztatik.) 3565

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárosnál kapható:

Reisehandbuch für Ungarn
nebst
geographisch-statistischer Uebersicht und kurzgefasster Geschichte dieses Landes.

Von **C. v. KRAYNIK.**

Mit einer Karte der Central-Karpathen und einer Eisenbahnkarte von Ungarn, nebst einem Anhang über ungarische Rundreise-Billets.

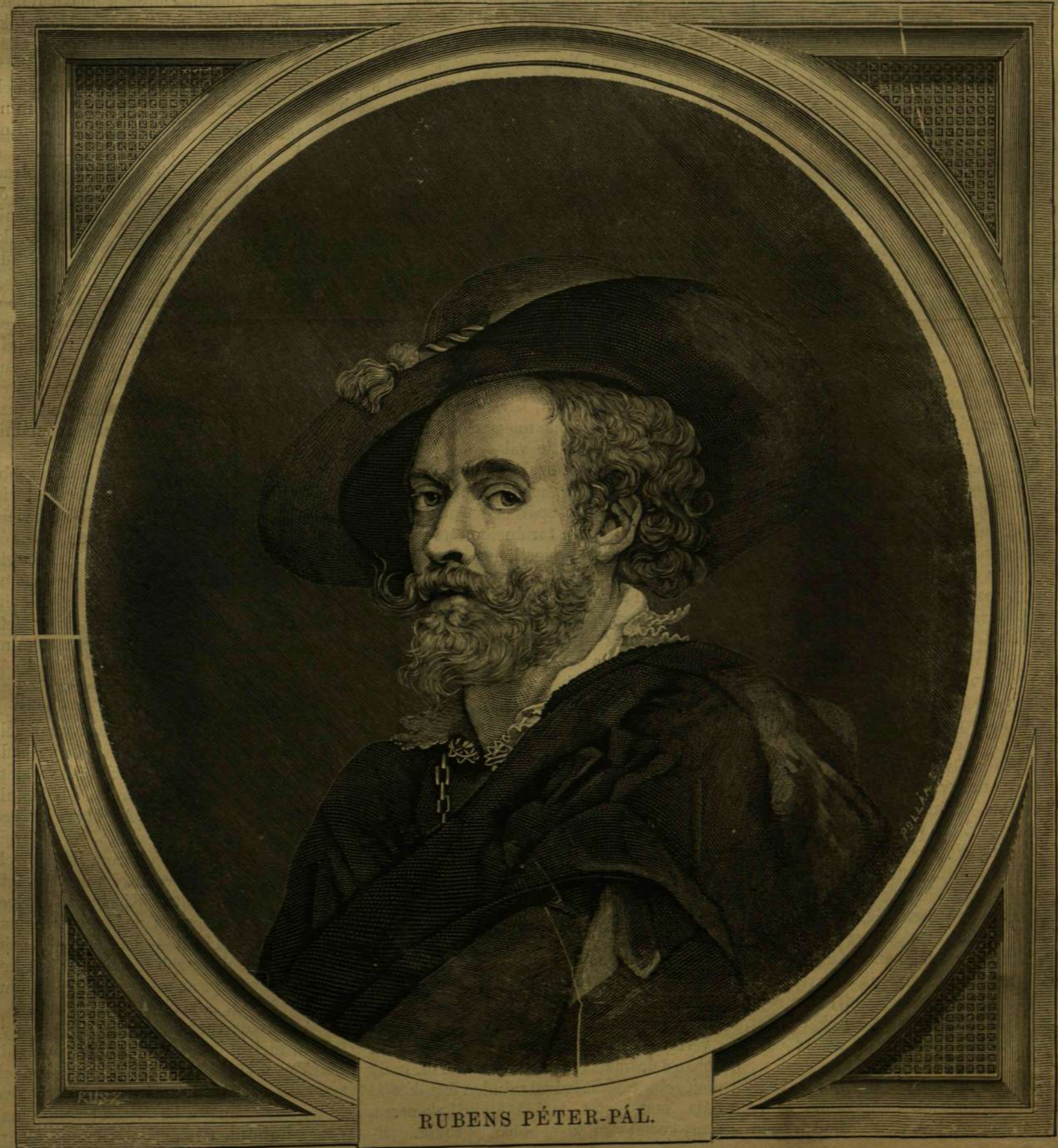
Taschenformat. — Preis in Leinwand steif gebunden 2 fl. 6 W.

Die Central-Karpathen mit den nächsten Voralpen.
Handbuch für Gebirgsreisende
von **FRIEDRICH FUCHS.**

Mit einer Karte der Central-Karpathen und der nächsten Voralpen.
Preis geheftet 2 fl. 50 kr.

-27. szám. — 1877. Budapest, julius 8. XXIV. évfolyam.

RUBENS PÉTER-PÁL.